

PROLETAREC

Glasiło Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1006.

CHICAGO, ILL., 23. DECEMBRA (DECEMBER 23), 1926.

LETO—VOL. XXI.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

BOŽIČ 1926.

Vse je kakor običajno. "Mir ljudem na zemlji..." bodo peli v cerkvah, listi pa bodo tudi na božični dan polni poročil o neslogi, o zapletljajih, intrigah diplomatov, o ropih in umorih, in o vojnih nevarnostih.

Edino v velikih trgovinah v vseh velikih mestih bo mirnejše. Imele so dobro božično sezono in profit bo velik.

Dobri ljudje skušajo napraviti vesel božič tudi za tiste, ki so oblagodarjeni z nesrečami. Blaga bogata gospoda je tudi za ta božič poskrbela, da bodo imeli revni, ki so brez sredstev in brez božiča, božično kosilo.

Čudno, da je v deželi prosperitete, v najbogatejši deželi na svetu, toliko revežev! Tudi veliki dnevniki, ki najbolj opevajo blagostanje te Unije, priznajo, da jih je mnogo. Ali to priznajo samo pred božičem, ko trkajo na usmiljena srca premožnih, da prispevajo za božično kosilom ubogim in za darila otrokom, ki žive v bedi.

* * *

Delničarji United States Steel korporacije (jeklarski trust) dobe 40-odstotne dividende. Dve sto milijonov dolarjev bo razdeljenih mednje za božično darilo.

* * *

Brezposelnost v ameriških industrialnih središčih narašča. Tisočere delavske družine ne morejo kupiti božičnega drevesca otrokom. Matere plakajo, očetje kolnejo.

* * *

Če bi v Italiji dali ljudstvu na glasovanje da odloči ako je za ali proti fašizmu, bi 90 odstotkov Italijanov glasovalo da se ga odpravi. Toda v Italiji ni svobode. V nji vlada sistem terorizma, ki nima primere v dobi današnje civilizacije. To je dejal Filippo Turati, 72-letni socialistični voditelj, katerega so njegovi sodrugi na skrivaj odvedli iz Italije v Francijo. Bil je drzen poskus, ki se jim je posrečil.

"Italija je ječa," je dejal Turati poročevalcem v Parizu, ki so ga vpraševali o položaju v Mussolinijevem kraljestvu. "Nobenega drugega izraza nimam, da bi definiral sedanjo situacijo v Italiji. Svoboda izražanja, bodisi s peresom ali besedo, je v Italiji iztrebljena. Vse se giblje po navodilih in z dovoljenjem policije. Proti njenim odredbam ni ugovora."

Turati je vodilni italijanski socialist, in socialistično gibanje v Italiji je bilo še pred šestimi leti mogočno kakor malokje. V Parizu je pripovedoval: "Pred mojim stanovanjem so bili vedno detektivi, ki so pazili na vsak moj korak, ki sem ga storil izven hiše. Vsako pismo, ki sem ga poslal ali prejel, so mi odprli. Če se jim je zdelo 'sumljivo', so ga vzeli. S svojimi prijatelji nisem mogel občevati ne da bi jih izpostavil nevarnosti fašističnih persekucij. Fašizem ni zatrl samo politično opozicijo, ampak onemogočil tudi materialno eksistenco vsem, ki jih ima na sumu, da so mu nasprotni. 'Če hočeš jesti, bodi fašist,' je njegova deviza. Socialistični voditelji in celo liberalci so bili drug za drugim prisiljeni v pregnanstvo. Niso v ječi, pač pa so jih poslali na male otoke blizu Sicilije med jetnike, ki so obsojeni vsled tatvin in umorov. Otroci morajo biti vsi v fašističnih organizacijah. Tisti, ki se so branili dati fašistični pozdrav, so bili izgnani iz šol..."

Tako Turati. Na vprašanje, koliko časa bo fašizem še živel, je odgovoril, da je to težko preokovati. Mogoče samo malo časa, mogoče leta. Dokler bo obdržal vsaj navidezno slog v svojih vrstah, bo v stanju ustrahovati vse prebivalstvo. Ampak živel ne bo, kajti fašizem je znak bolezni, in zato je nenormalen pojav.

* * *

Jugoslavija ima vladno krizo, največ radi Mussolinijeve zavratne pogodbe z Albanijo proti Jugoslaviji. Pogodba se sicer ne glasi tako, a v svojem bistvu je naperjena proti Jugoslaviji. Mussolini je najnevarnejši razgrajatelj sedanjega časa. On je Italija, in odgovoren ni nikomur. Kajzer je vsaj trdil, da je odgovoren edino le Bogu.

* * *

Nemški socialisti so strmoglavili vlado, ker je premalo republikanska. Nekateri ministri so se bolj zanimali za monarhistične organizacije, kakor za interes republike, ki jim je poverila vlado. Monarhizem v Nemčiji ni še iztrebljen in še dolgo ne bo. V Franciji ga neguje katoliška cerkev v toliki meri, da je moral poseči vmes papež. Opozoril je vse tri francoske kardinale in vse škofe in nadškofe v Franciji, da je njihova rojalistična politika proti interesom katoliške

cerkve in proti interesom Francije. Rojalistično stranko je proglasil za nekatoliško, dazi je klerikalna in deluje kot taka. Papež ve, da Francija ostane republika, visoka katoliška duhovščina v Parizu in drugih francoskih mestih pa še vedno sanja o povratku monarhije, v kateri je imela ne samo odlično, ampak prvo odlično mesto.

Edward L. Doheny in Albert B. Fall, obtožena zarote katere namen je bil goljufati Zedinjene države, sta bila pred poroto v New Yorku oproščena. Doheny je "posodil" Fallu sto tisoč dolarjev, ko je bil slednji tajnik notranjih zadev v Hardingovem kabinetu. Za protiuslugo mu je dal Fall vladna oljna polja v Wyomingu in Californiji. S tem je zadeva zaključena, dasiravno se bo o nji še čulo sempatam.

Iz Moskve poročajo, da je izjemno sodišče obsodilo na smrt 14 zločincev, ki so bili obtoženi umorov in ropov. Proces je bil zelo kratek.

Deset tisoč Indijcev se je povrnilo iz krščanske nazaj k svoji prejšnji veri. Krščanstvo "peša" in vera "krivovercev" v krščanstvo ravnata. Vzlic temu, vsem, ki so dobre volje, srečen Božič!

***

Konvencija premogarske unije.

Unija U. M. W. bo imela prihodnjo konvencijo dne 26. januarja v Indianapolisu. Razpravljala bo o situaciji v premogovniški industriji z ozirom na pogodbo z organiziranimi premogarji, katere poteče 1. aprila.

Kakšna bo ta konvencija je veliko odvisno od izida volitev v odbore U.M.W. Kot izgleda sedaj, bo burnejša kot kedaj poprej, in v tem je nevarnost, da unija še bolj oslabi. V interesu vseh premogarjev je, da izvolijo za delegate najrazumnejše člane.

***

Francija in njen problem naseljevanja.

V tem letu je vprašalo za francosko državljanstvo 400.000 naseljencev v Franciji, med njimi Italijani, Poljaki, Čehi, Nemci, precej Jugoslovani in razne druge narodnosti. To naseljevanje je Franciji v nadomestilo za počasno naraščanje rojstev, kar ji dela velike skrbi, kajti Francija je edina velika država, ki ima skoro toliko smrtnih slučajev kakor rojstev, medtem, ko se prebivalstvo Nemčije in Italije naglo množi.

***

Agilirajte za "Proletarca" in "American Appeal"! Oba sta glasila ameriške socialistične stranke in vodita proletariat po poti konstruktivnega dela v socializmu.

Eugene V. Debs pred 5. leti.

Decembra 1921, pred božičem, ko je bil predsednik Harding ves v božičnem razpoloženju, je naročil svojemu generalnemu pravniku Daughertyju, da naj preiskuje, če je umestno v tem času Debsu odpreti vrata jetnišnice ter mu dati svobodo. Ameriška legija, številni uredniki prodanega časopisja in drugi lakaji kapitalizma so namreč rohnili, da je za Debsa prostor edino v ječi med "zločinci". Zagovorniki osvoboditve Debsa niso bili tako glasni, a bilo jih je mnogo, bili so poštene, in zahtevali so, naj bo dežela pravična napram pravičniku Eugene V. Debsu.

Generalni pravnik Daugherty je sporočil upravi federalne ječe v Atlantí, da naj pošlje Debsa v Washington na zaslišanje v zvezni justični department.

Upravitelj jetnišnice je naročilo prečital, dal Debsu obleko v kateri je prišel v ječo, in mu naročil, naj se pelje v Washington. Pot iz Atlante, država Georgia, v Washington, je precej dolga. Debs, zaznamovan "zločinec", "izdajalec domovine", je bil poslan v Washington — brez spremstva.

Poslali so ga na tako dolgo pot brez spremstva stražarjev zato, ker so dobro vedeli da ni zločinec, in ker so dobro vedeli, da Debs ne bi "pobegnil" tudi če bi moral biti v ječi do konca svojih dni.

Daugherty ga je nagovarjal, da naj se "poboljša", da naj se ne ukvarja toliko s propagando in da naj ne izrablja svoje "notoritete". Ko je Daugherty dajal Debsu ta nasvet glede notoritete, je bil on (Daugherty) že zapleten v tatvine, ki presegajo vsoto milijon ali dva in še nekaj milijonov po vrhu. Debs ni Daughertyju in predsedniku Coolidgeu ničesar obljubil in je šel nazaj v ječo sam kakor je prišel iz nje v Washington. Zopet je slekel obleko civilista in oblekel arestantsko uniformo.

Predsednik ga je nekaj časa za tem vseeno osvobodil in Debs je pričel izrabljati svojo "notoriteto" za socializem, kakor poprej, Daugherty pa je rabil svojo za korupcijo.

Debs je dne 20. oktobra umrl kot poštenjak, spoštovan med vsemi ki imajo v sebi kaj človeškega čuta. Kot tak si je sam izklesal spominsko ploščo, ki bo omeriškemu ljudstvu pričala, da je nekoč živel Eugene Victor Debs, največji Amerikanec svojega časa in svetovno znan socialist.

Pet let po tem sestanku z Debsom je imel Daugherty "sestanek" s poroto. Imel ga je od novembra do 15. decembra t. l. Daugherty je bil obtožen, da je sprejemal podkupnine, da je prodajal interese dežele privatnim kompanijam, in kot tak si je pridobil notoriteto, kakršne Debs ni nikoli imel. Ker kradejo ljudje na stopnjah zgoraj na kakršni se je nahajal Daugherty najmanj od stotisoča naprej, in ker kradejo "legalno", se jim pred poroto in pred sodiščem ne zgodi drugega kot to, da so oproščeni. Če brezposelni delavci okradejo mesnico, grocerijo ali pekarijo, ker so gladni, jih obsodijo na več mesecev ali celo let zaporne kazni.

Pet let je minilo, od kar je Daugherty svaril Debsa, da naj ne izrablja svoje "notoritete". Bilo bi zanimivo vedeti, ako se Daugherty zaveda, kako majhen je bil, ko je izrekel tisto svarilo, in kako majhen je danes, vzlic temu da ga je porota oprostila in vzlic temu da je Debs umrl še vedno kot obsojenec, državljani Zedinjenih držav, toda brez državljanskih pravic. "Mir ljudem na zemlji . . ."

Odmevi na odmeve v Clevelandu.

Anton Garden.

(Nadaljevanje.)

Ničesar ni bolj s tira kakor mišljenje, da je ta polemika z "Enakopravnostjo" proti nji kot taki. Ne gre se proti nji kot listu, kar sem že naglašal, ampak argumentiramo le proti njene- mu tolmačenju "progresivizma", ki je po našem prepričanju delavskemu gibanju škodljivo in koristi kapitalističnim strankam.

Proti "Enakopravnosti" kot listu nimam nikake mržnje, niti ne proti posameznikom ki so zainteresirani na en ali drug način v njeno podjetje.

Proti njenemu uredniku ne gojim nikake mržnje. Dasi se ne strinjam z njegovimi izvajanja, sem ga nedavno uspešno zagovarjal radi neke njegove privatne afere, s katero se nisem strinjal, in ni mi žal raditega. Ni bilo to na društveni ali klubovi seji, ali stvar se je vendarle obravnavala na seji delavske organizacije.

Tu se ne gre za osebne opazke. Tu ni vprašanje "šarže" in socialne "stopnje", — češ — jaz sem nekaj, ti pa si ničla — kajti med nami je v tej polemiki EDINO vprašanje, ali je list, KI AGITIRA ZA KANDIDATE DEMOKRATSKE IN REPUBLIKANSKE STRANKE DELAVSKI LIST ALI NI.

"Enakopravnost" trdi, da je njena taktika, zapopadena v njenih priporočilih, s katerimi je agitirala za kopo demokratskih in za par republikanskih kandidatov ter omenila mimogrede tudi Jos. Jaucha, PRAVILNA in da je v skladu s progresivci, na katere so ona sklicuje.

DOKAZAL SEM, da trdi "Enakopravnost" neresnico.

Dokazal sem, da je njena "progresivnost" veliko veliko manj progresivna kakor progresivnost one politične struje v republikanski stranki, na katero se ona sklicuje. Dokazal sem, da je takozvana "progresivna" struja v ameriški politiki utaborjena v glavnem v republikanski stranki, in naglašal sem, da je dnevnik "E." priporočal večinoma "progresivce" v demokratski stranki.

IN KER SE "ENAKOPRAVNOST" ZAVEDA TEH DOKAZOV, prihaja na dan s frazami, češ, mi ne priznamo dopisnikov Proletarca, mi smo višji od njih, mi samo vprašujemo in NE ODGOVARJAMO!

Urednik, ki se bori na tak način, NEVEDOMA priznava, da SE JE N A M E N O M A, oziroma v e d o m a motil.

Taktiko "delavskih prijateljev" zastopa tudi Ameriška delavska federacija, kar je lahko znano vsakemu ki kaj čita. Ona je "nestrankarska", a vendar zastopa STRANKARSKO politi-

ko. Priporočati kandidate demokratske stranke pomeni PRIPOROČATI DEMOKRATSKO, in s tem kapitalistično stranko.

Priporočati kandidate republikanske stranke pomeni isto. A o tem več pozneje.

V tej polemiki z "E." se gre edino radi načel. Naj piše njen urednik karkoli, naj še tako omalovažuje clevelandske "dopisovalce", dejstvo je, da imajo ti članki EDINI namen pokazati, da je taktika "E.", zapopadena v naših priporočilih, *delavskim interesom ŠKODLJIVA*.

Dokazal sem, da kandidati ki jih je priporočala NISO progresivci, ampak političarji demokratske stranke. Njihova kampanjska gesla, izmed katerih jih nekaj vselej zveni "radikalno" in "progresivno", niso drugega kakor pesek v oči "progresivnim" volilcem.

Če se bi "E." ne smatrala za delavski list, pač pa za list meščanskih "palitišnov" ter za organ ene ali druge kapitalistične stranke, bi od moje strani ne bilo nobenega protesta raditega, ker bi bila — odkrita!

Toda "E." trdi da je delavski organ, da jo lastuje skupina delavcev, in da v politiki zastopa delavstvo v okvirju "progresivizma".

Dokazal sem, da tisto kar je zastopala v prošli volilni kampanji ni nikaka progresivnost, pač pa čisto navadni politični konservatizem. Če se nadalje vpošteva dejstvo, da se list *skuša predstavljati* za progresivnega v politiki in da se v dosego tega namena poslužuje žunglerske interpretacije gotovih faktov in obstoječih razmer, tedaj je to prav blizu navadne reakcije, ki v vsakem slučaju SLUŽI INTERESOM REAKCIJE.

Namen te polemike je torej sčistiti pojme. Ako trdi kak list da je progresiven, ni to že samo na sebi dokaz, da je resnično progresiven, pač pa lahko ravno obratno. Saj tudi "A. D." pravi da je progresivna, in v eni svojih izdaj po volitvah je to lastnost pripisala celi demokratski stranki, razun gotovih demokratskih politikov v Clevelandu.

Kakor med ameriški delavci, je tudi med slovenski jako potrebno, da "čistimo pojme". In ako sem v tem polemiziranju, ki ga vodim edino z omenjenim namenom, tu pa tam ostrejši v izražanju kot bi bil, je to krivda urednika "E." Poudarjam pa, da nisem v vseh svojih člankih pokazal niti malo osebnosti, in da urednik "E." tega o sebi ne more trditi.

Urednik "E.", oziroma list, hoče biti na vsak način "progresiven", kar je na podlagi dejstev v prvi vrsti politično detinstvo, in v drugi metanje peska v oči volilcem.

Kaj je "progresivizem"?

Mr. Wm. Hard, ki je priznan dober žurnalst, je pred par leti v reviji "Nation" vodil o tem vprašanju zanimivo anketo, katere so se udeležili razni intelektualni liberalci, ki so v

javnosti, vsak v svojem poklicu, "persona grata".

Za najboljšo definicijo vprašanja "*Kaj je progresivizem*" je obljubil v nagrado las senatorja Shipsteada, in rezultat?

Po enketi je Hard izjavil, da je vsled toliko različnih mnenj to besedo sploh nemogoče definirati in da bo las, obljubljen v nagrado, še rasel na senatorjevi glavi.

Vzlic temu, da urednik "E." ne skuša definirati svojega "progresivizma", je on v svojih "zagovorih" gotov, da predstavljajo "naša priporočila", objavljena v "E." pred 2. novembrom, "čisti progresivizem". Kaj bi rekel k temu Wm. Hard ali kak drug prominenten progresivec, h kateremu se zateka v svojo oporo? Eden teh je Albert Coyle, "ki je," pravi "E.", "na zadnji konvenciji Ameriške delavske federacije s svojim priporočilom, da federacija pošlje svojo preiskovalno komisijo v Rusijo napravil toliko vika in krika..."

Prvič, to poročilo urednika "Enakopravnosti" ni povsem točno in za urednika delavskega lista je taka netočnost neodpustljiva. Dejstvo je, da se Coyle ni udeležil te konvencije kot delegat (nahajal se je tam le *par ur*), in zato ni mogel predlagati federaciji, naj pošlje v Rusijo svojo preiskovalno komisijo. Drugo dejstvo je, da tega NI sploh nihče predlagal. V tem smislu je govoril izmed delegacije le T. Healey, predsednik Bratovščine oilerjev, kurjačev in inženirjev. Da je Coyle med reakcionarnimi voditelji unij povzročil tak vik in krik, pa je bil vzrok famozno pismo, ki ga je pisal Powers Hapgoodu, tikajoče se notranjih razmer in politike v uniji premogarjev (U.M.W. of A.) To pismo je prišlo v roke John L. Lewisu preje kot naslovljencu, kar znači, da ga je dobil na nepostaven način. To sicer nima opravlka z jedrom te razprave, toda ker je to hote ali ne hote netočno poročilo bilo objavljeno v "E." radi efekta, ga omenjam tudi jaz v svrhu, da se dobi o stvari resnična slika.

Drugič, "E." se skriva za Coylea in Peter Witta ter pravi v jedru: Ako znači naša politična taktika dekadenco, potem mora biti to resnica tudi glede teh voditeljev ohijskih progresivcev. Dejstvo, da je Donahey dobil njihovo indorsiranje ne znači drugega kot, prvič, da ohijski progresivci nimajo nikakega programa, in drugič, da jih spretnemu političarju kot je Donahey ni preveč težko hipnotizirati, in vse to skupaj znači — politično nezrelost. V slučaju, da se bi "E." postavila na enako stališče kot oni, se bi tudi nji ne moglo očitati drugega kakor politično nezrelost. Toda "E." je šla s svojim progresivizmom precej dalj kot Coyle in Witt. Pustila jih je zadaj za celih 94 odstotkov, kar je v resnici lep "napredek". O, — v računanju odstotkov sem omenitev Jauchovega imena v "naših priporočilih" prezrl, zato je "pro-

gresivizem" Enakopravnosti še nekaj odstotkov višji od Coylejevega in Wittovega. Vse tako izgleda, da sedita "E." in njen urednik na repu gibanja, ki ga zastopajo med delavstvom in v liberalnem pokretu prominentni voditelji.

O brezmiselnemu zatekanju pod krilo prominentnih progresivcev, katerega se poslužuje "E." da zakrije svoj "progresivizem", bom pisal v prihodnjem članku. (Dalje prihodnjič.)

Ali je socializem mogoč?

Spisal H. G. Wells. Prevel Jos. A. Siskovich.

Ker nimam nobenega dvoma o izvedljivosti socializma, bom razpravljal kot človek ki ve, da bi bilo na svetu bolje, če bi se odpravilo privatno lastništvo zemlje in javnih naprav, ki so nam vsem splošno potrebne. Jaz verjamem, da ni privatno lastovanje teh reči nič več potrebno in neizogibno kot ni potrebno telesno suženjstvo, ali privatno lastovanje mostov in cest. Ideja, da lahko vsako stvar lastuje posameznik, spada v črno dobo sveta; ideja ni samo strahovita krivica, ampak obenem še bolj strahovita nadležnost. Recimo, da bi mi še vedno verjeli v privatno lastnino cest, ter da bi bili pri volji barantati z vsakim človekom, kateri bi lastoval kak košček teh cest, da bi nam dovolil vožnjo preko njegovega koščka ceste. Takoj bi rekli, da življenje je neznosno. Ampak, ko rabimo današnje železnice, se dogaja nekaj sličnega; in kadar si kdo želi košček zemlje na kateri bi živel, tedaj je položaj isti. Jaz ne vidim nobenih večjih težkoč v obratovanju in poslovanju zemlje, tovarn in drugo za splošen dobrobit, kot težkoče, ki jih imamo pri obratovanju cest, mostov, pošte in policije. Do tukaj jaz ne vidim nobene neizvedljivosti socializma. Odprava privatne lastnine v teh rečeh bi pomenilo odpravo celega roja parasitov, kojih pohlepnost po profitu in dividendah ovira, ali pa dela tisoče potrebnih naprav predrage za obratovanje, ali pa celo brezupne. Socializem bi odpravil te parasite.

In glede jemanja take vrste lastnine od sedanjih lastnikov; čemu bi ne smeli? Zgodilo se je že nekaterikrat, da se je razlastilo lastnike sužnjev, ne da bi se lastnike odškodovalo, in če se jih je, tedaj zelo malo; ali v zgodovini človeštva, kakor je temna, dobimo nešteto slučajev, v katerih so se lastniki sužnjev sami odpovedali svojim nečloveškim pravicam. Ugovarjali boste, da je razlastitev ljudi krivična in znači rop; vendar, ali je res temu tako? Recimo, da bi vi dobili v sobi večjo skupino otrok. Žalostni in potrti so, ker je en sam nepridiprav spravil vse igrače v en kup ter jih proglasil svojim in odklonil pravico igranja z njimi drugim. Ali bi vi ne razlastili otroka, neglede na pošteno iluzijo, da je pravilno biti pohlepen? Tak je položaj današnjega lastnika imovine. Rekli boste, če si tako izvolite, da bi se moralo lastnike zemlje odškodovati, mesto da bi se jih oropalo; ali denar za njih odškodnino pride iz davkov na lastnine takih, kateri mogoče imajo večjo pravico do svoje zemljiške lastnine, kot lastniki velikih zemljišč. Nikakor ne morem zapopasti kje leži poštenost odškodovanja velikih lastnikov. Ko kupujete in prodajate, tedaj se lahko zamenja edino le lastnino za lastnino; in ako privatna

lastnina ni rop, tedaj je ne samo socializem, ampak tudi navadno obdavčenje rop. Ali, ako je obdavčevanje pravično, če mene lahko obdavčite (kar sem) za javne potrebe po pet procentov ali več na vsak dolar ki ga zaslužim, tedaj ne vidim čemu bi ne smeli obdavčiti lastnika zemljišč, če tako želite, recimo polovico ali dve tretini skupne vrednosti njegovih zemljišč, ali pa lastnika železniških delnic, recimo polovico, tri četrtine ali sto procentno na vse delnice, ki jih lastuje. V vsaki premembi nekdo mora nositi največje breme; vsaka izboljšava v mašineriji in industrialni organizaciji odvzame dohodke gotovemu številu ljudi; in jaz ne vidim čemu bi mi bili tako nenavadno rahločutni napram bogatinom, onim, kateri niso nič producirali vse svoje življenje, ko so vendar na potu splošnega zadovoljstva in blagostanja. In akoravno zanikam pravico odškodnine, vendar ne zanikam možno priporočljivost iste. Kar se tiče metode je čisto možno, da jih mogoče deloma odškodujemo ter privolimo v vsakovrstne ublaževalne ureditve, da se izognemo krutosti napram lastnikom privatne lastnine ter na ta način udejstvimo naš poiskus — končanje še večjih krutosti sedanjosti.

Ampak, izven pravice, ki je zapopadana v sedanjem položaju, mnogo ljudi misli, da je socializem brezupno sanjarenje zato, ker "je proti človeški naturi". Ti nam vedno pravijo, da vsakdo, ki ima količjak lastnine ali delnic, ali kar si bodi drugega, se bo do zadnjega protivil prihajajoči socialistični družbi; in, ker ti ljudje imajo ves prosti čas in upliv na svetu, in ker vsi zmožni in delavni ljudje se naravno nagibajo in pristopajo v njih razred, raditega je nemogoče, da bi se porodila v ljudeh zmožna sila, ki bi uveljavila socializem. Taka sodba priznava, da ti ljudje preveč podcenjujejo človeško naravo. Brezdvomno dobi se še vedno nekaj zabutih, nizkotnih in bogatih ljudi, kateri sovražijo in se boje socializma iz sebičnih namenov; vendar je mogoče biti lastnik zemlje in ob enem tudi želeiti prihod socialistične družbe.

Na primer, človek, čigar privatne razmere so mi dobro znane, je lastnik velike izdelovalnice čevljev. Kljub temu on žrtvuje svoj čas in energijo in denar, da pospeši prihod socializma, čeravno plačuje nič manj kot par tisoč dolarjev dohodninskega davka na leto, ima delnice in druge lastnino v vrednosti stotisočev. Noben nagon požrtvovalnosti ga ne sili k temu. On verjame, da bi bil bolj srečen, in da bi mu bilo bolj udobno v socialistični družbi, kajti tedaj bi ga njegova privatna lastnina ne skrbelo več. Njega boli, ko gleda na ljudi, in vidi, da bi lahko bili njegovi prijatelji in sovrstniki, pa so neizobraženi, živeči v slabih hišah, v najbolj ognusnih oblekah in čevljih, in tako ogabno ubiti na duši, da oni ga ne sprejmejo med seboj kot njim enakega. On se počuti kot oni otrok v sobi; sram ga je in čuti se zaničevanega. Ker osebna miloščina samo poslabša položaj, pripravljen je žrtvovati precejšen del svojega življenja, in če je treba zgubiti vse kar ima bo zgubil z največjim veseljem, samo, da se spremeni sedanjí družabni red.

Jaz sem trdno prepričan, da število premožnejših in še bolj uplivnih ljudi, ki se strinjajo z njegovimi nazeri, je veliko. Prej ko ne socializem ovira nevednost, pomanjkanje poguma, pomanjkanje domišljije najrevnejših slojev, ki so preveč strahopetni, ponižni in nerodni. Izognejo se vsaki premembi, ki zahteva njihov odločitev! Ali, splošna izobrazba deluje tudi med njimi; in skoroda bomo v bodoči generaciji dobili so-

cialiste tudi v nižinah, v močvirjih velemest. Največja ovira socializmu bosta bržkone skupina tistih, ki lastujejo nekaj zemlje ali pa imajo par slotakov v hranilnici, in skupina največjih bogatinov. Slednji so naši nespravljivi sovražniki in neizmakljivi stebri sedanje družbe. Zlobni in bojazljivi elementi v "človeški naturi" so, in bodo proti socializmu; toda ti niso vsa "človeška natura", niti polovico človeške nature. In kdaj v zgodovini človeštva se je že dogodilo, da sta zloba in bojazljivost zmagala v boju? Ljubezen, navdušenje, in opravičena ogorčenost obrazujejo svet k svoji volji — in sploh mislim, da ga ni človeka, ki bi šel v človeško močvirje Londona, ali pa kakega večjega mesta, da bi se ne vrnil poln sramu in brez trdnega sklepa, da odpravi to odurno in ogabno stanje za vedno.

Nikakor ne morem verjeti, da argument "človeške narave" napravlja možnost udejstvitve socializma kaj šibkejšo.

Razlika med Ameriš. Družinskim in drugimi koledarji.

V neki naselbini se je dogodilo, da je vroč prevratnik razprodajal neki "delavski" koledar, ki je bil delavski le po imenu. "To kar prodajaš ni vredno 50c", mu je dejal nekdo, če pa primerjam tvoj koledar z "Ameriškim družinskim koledarjem, tedaj je slednji vreden \$5, ako je tvoj vreden 50c."

"Morda imaš prav," je rekel prevratnik, "toda mojega ni treba skrivati pred otroci, kakor morajo vašega."

"Čemu ga je treba skrivati?" se je čudil prevratnikov znanec.

"Zato ker je polno nagote v njemu . . ."

Prevratnikovemu znancu se je zazdelo: Prijatelj prevratnik ne razlikuje med umetnostjo in "pohujšljivo" nagoto. Prevratnik je bil vzel svoji prevratniški zavednosti vseeno katoličan iz hrvatskih ali kranjskih vasi in se ni v življenju v tem pogledu ničesar naučil.

Kar je pri tem čudnega je to, da je ravno ta prevratnik "na skrivaj" hranil izvod Ameriškega družinskega koledarja in gledal "nag" slike. V njih je videl kar je hotel videti, ker ni znal in ni mogel drugače.

Dogodilo se je, da je neki tajnik ponudil koledar nekemu "pečlarju" na domu. "Ne bom kupil," mu je dejal pečlar, "imam že pratiko od Sakserja."

Mikalo pa ga je videti, kaj je "notri", in je listal po njemu. Prišel je do neke slike, delo velikega francoskega umetnika. On je videl samo "nagoto" kakor si jo je predstavljal on. Naglo je potisnil koledar pod blazino in izročil tajniku 75c. Kupil ga je, ker je mislil na "greh".

Letnik 1927 vsebuje krasne slike, dela svetovnih umetnikov, ker se uredništvo Koledarja zaveda, da velika večina čitateljev Koledarja zna ceniti lepe slike in da so taki kot je bil omenjeni "pečlar" in pa "prevratnik" v tem krogu izjeme. Ameriški družinski koledar namreč ne ponujamo nevednim. Kupijo naj ga le tisti, ki znajo ceniti dobro knjigo.

Kadar ima vaše društvo ali klub priredbo, oglašajte jo v "Proletarcu".

MOJ SPOMIN NA BOŽIČ IN MATER.

Anton F. Žagar.

Zopet je pred nami — prišel je — kakor prihaja že stoletja leto za letom — Božič — "sveti dan", dan rojstva odrešenikovega, tajinstveni, skrivnostni Božič.

Ljudje se ga vesele, ker jih je tako naučila tradicija. Ustvarila je božič, božični duh, božično razpoloženje, božična drevesca, Miklavža in veliko drugega, kar je združila s tem praznikom.

Kršćanstvo je dalo božiču značaj upanja in pričakovanja. Rodil se je odrešenik, da nas odreši, in zato nima noben praznik tolikšnega tajinstvenega razpoloženja, kakor Božič. Ta praznik začetnega krščanstva je prešel v običaj, ki je izmed vseh v krščanskem svetu najbolj utrjen.

O ti svet, kako si še hinavski, in poleg tega tudi krivičen! Praznuješ dan odrešenika, leto za letom delaš tako, a skoro nič ne storiš, da prenehaš biti suženj.

V mojem življenju je bil en Božič, ki mi ostane v spominu.

Bil je tužen Božič v tužnih dnevih.

In na tisti Božič je prodrlo v mé spoznanje, kakor nikdar poprej, kako globoka je ljubezen matere, do svojega otroka. Ljubezen matere je neizmerljiva. Morsko dno je mogoče izmeriti tudi na najglobokejšem kraju — ljubezni matere do otroka nikdar.

Bilo je o božiču l. 1917. Bil je to tretji božič — svetovne vojne. Tretjič so peli v cerkvah "mir ljudem na zemlji . . .", in že tretji božič se je klalo med seboj milijone ljudi in namesto zvonov so peli topovi svojo pesem.

Materam je iztrgala sinove, in prizanašala ni niti edincem. Moji materi je iztrgala zadnja dva sina ki jih je še imela pri sebi. Bil je moj starejši brat, in jaz, najmlajši.

Bilo je dan pred Božičem — nenavadno lep, topel zimski dan, brez snega, bolj oznanjujoč pomlad kakor Božič v naših krajih.

Mračilo se je že, ko sem dogotavljal svoje delo pospravljanja po dvorišču, kajti navada je, da mora biti ob takih praznikih vse povsod čisto in okrog hiše vse v najlepšem redu.

Zatopljen v delo, sem začul klic matere, ki me je zvala v hišo, da bomo molili rožni venec — potem bo večerja. Menda je še danes običaj, da molijo v naših krajih, najbrž povsod po Slovenskem, na sveti večer tri rožne vence.

Pri nas je bilo v navadi, da smo smeli k večerji šele ko smo jih odmolili.

Takoj sem jo ubogal. Ne bi jo hotel žaliti, kajti to so bili zadnji dnevi pred mojim odhodom k vojakom in v vojno.

Stopil sem v hišo, in ona je že čakala z rožnim vencem v roki. Sedemdesetletni stric Jakob, navajen mnogih božičev, ki danes ni več med živimi, se je stiskal k gorki peči. V sobi je bilo temno, le lesketajoče božično drevo je sipalo po nji svoje srebrne žarke. Pri jaslicah, kjer je ležalo dete, poslano na svet pred dva tisoč leti da ga odreši, je brlela lučka, kot je običaj na sveti večer in na druge večere v božičnem času.

Mati je pričela moliti rožni venec. Ni bilo težko opaziti, da je njena molitev nekam otožna in pomešana z jokom. Besede so ji zastajale, in v njih — v zastajanju njenih besed — sem čital duševno bol, kakor jo trpi edino le mati. Objela je tudi mene. Vedela je vzrok svoje bolesti, trpela vsled nje, in poznal sem ga jaz in hudo mi je bilo.

Na ta sveti večer mi izmolila treh rožnih vencev kot običajno, ampak samo enega. Dvignila se je, šla k svetilki in jo prižgala. Nato je pripravila večerjo. "Usedita se k mizi," je rekla meni in staremu stricu. Ušedla sva se, in ona je prisledla k nama.

V sobo je stopil Ivan, ruski ujetnik, ki smo ga poznali pod imenom Ivan. Bil je kozak iz Tomske gubernije. Garal je pri bližnjem grajščaku in zahajal k nam pogostoma v vas. "Večerjaj z nami," mu je rekla mati. Ni se obotavljal. Prisledel je in večerjal. Mati pa je mislila: Mogoče se katera mati v Sibiriji, kjer je en moj sin v ujetništvu, usmili, ter tudi njega enako prijazno povabi k mizi, — vsaj na sveti večer . . ."

Sedeli smo, jedli in molčali.

Vsem so se poznale težke misli.

Ozrl sem se v smer proti materi. Sedela je na nasprotni strani.

Ob pogledu nanjo sem ostrmel.

Kdo ne bi!

Po njenih ovenelih licih so drsele debele solze, in žlica ji je lezla iz rok.

"Kaj ti je, mati?"

"Brisala si je solze, in mi z navideznim smehljajem skušala skriti vso bol, ki jo je morila.

Videl sem, da je njena vroča želja, da pridemo v čim veselejšo razpoloženje. Trpela je in se premagovala.

"Čemu si nocoj tako molčeča?" sem jo vprašal.

Glavo je dvignila kvišku, ozrla se je k jaslicam, in solze so ji blestele v očeh: "O, kako veseli so bili tisti božični večeri, ko je sedelo okrog te mize vseh pet mojih sinov, moja edina hčer Ančka, in moj ljubljeni mož, katerega krije že peto leto črna zemlja. Tako vesela sem bila tedaj — četudi sem včasih godrnjala, da ne morem za mizo, ker nas je preveč. Tedaj ste bili vsi pri meni, četudi vas nisem potrebovala kot bi vas danes. A bili ste mi ljubi in dragi tedaj, in danes vem, kako zelo pogrešam vse, ki jih ni tukaj . . . Nocojšnji večer je to omizje skoro prazno. Ti si še edini in najzadnji, ki praznuješ ta božič z menoj in pri meni. Ali tudi ti me boš kmalu zapustil. Ostala bom sama, obnemogla, prepuščena popolnoma usodi . . . Trije so odšli v daljno Ameriko — že dolgo ne vem kako se jim godi, morda je kruta vojna zavila v svoj krvavi plašč tudi nje. Kdo ve? In kdo ve, kako se godi mojemu sinu v daljni Sibiriji, v ujetništvu? Morda je umrl v tistih pustinja, v snegu in mrazu? Če je še živ — saj je živ — mora biti — morda se ga na ta božični večer usmili kaka ruska mati, ki ga bo povabila k mizi in mu bo dala jesti . . . Še nekaj dni," mi je rekla, "in odšel boš tudi ti." Mogoče je to zadnji božič, ki ga praznujemo skupaj. Oj ti kruta vojna — pobrala si mi vse najdražje! Dočakala bi rada še en Božič — videla bi rada okrog mize vse od naše družine še enkrat skupaj. Nič ne bi godrnjala, da nas je preveč . . . Potem, kadar bi potrkala smrt, bi ji lahko segla v roko . . ."

Uprl sem vanjo svoj pogled, a rekel nisem niti besede. Ne bi jo mogel tolažiti. Ozrl sem se v Ivana iz Sibirije, in iz njegovega upadlega obraza sem jasno

čital misli na njegovo mater, ki plaka v njegovi rojstni vasi, ako ni že v grobu.

Naslednji Božič je bilo konec krute vojne. Povrnili sem se z bojišča, in brat se je vrnil iz Sibirije. Božič smo praznovali veselejše kakor poprej.

Usoda pa je zahtevala, da se ločimo. Zapustil sem drago mater.

Oddaljil sem se od nje — v duhu sem z njo.

V tej veliki razdalji pričakujem, kakor ona, — tistega Božiča, ko nji, niti drugim materam, ne bo treba plakati . . .

Rak — kako se pojavlja in kako se ga zdravi.

F. L. I. S.

Kakor v slučaju drugih bolezní, ki tvorijo resen socialni problem, ravno tako je treba v borbi proti raku (cancer) pred vsem poudarjati občinstvo o naravi te bolezni. Sledeči kratki poljudni člančiči so bili pripravljeni, vsak posebej, od raznih zdravnikov-specialistov čikaškega zdravstvenega departmenta.

125,000 ljudi umrje na leto za rakom.

Rak ubija v Združenih Državah vsako leto približno 125,000 oseb. Rak je bolezen, ki se najraje loti ljudi srednjih let, in je bolj razširjena v mestih kot na deželi. Bolezen je ozdravljiva, ako jo odkrijemo zadosti rano.

Dosedaj niso odkrili še nikakega leka, seruma, mazi ali antitoksina, ki bi zdravil rak. Rak ni nalezljiv niti ni podedljiv, dasi se je ugotovila gotova dovzetnost za rak v osebah istega rodu.

Borba proti raku je v samih rokah moških in žensk srednjih in starih let, kajti, kakor v slučaju tuberkuloze, je rešitev tega problema odvisna od širšega občinstva. Človek lahko živi ali umre z rakom, kakor s tuberkulozo; vse je odvisno od tega da-li se je bolezen pravočasno odkrila in zdravila.

Najboljši način, da se odkrije, da-li obstoja nevarnost raka, je ta, da si človek daje svoje zdravje redno preiskovati od svojega domačega zdravnika. Ravno tako, kakor si vsaka banka ali tržnica daje vsako leto ali večkrat pregledati svoj gospodarski položaj, ravno tako bi moral človek v rednih presledkih ugotoviti svoj zdravstveni položaj. Čim hitreje se rak odkrije, tem bolj sigurno je ozdravljenje.

Ako imate na koži kako stalno iritacijo — rane, ki ne ozdravijo, bradavice, ki spreminjajo svojo obliko in obseg, ali, ako imate neredno krvavenje ali sluzotok, vprašajte zdravnika takoj. Morda imate rak.

Rak na koži.

Rak (cancer) je kakor ogenj. Da-li je ta nevaren ali ne, je odvisno od njegovega obsega. Dasi je goreča vžigalica ravno toliko ogenj kolikor požar, ki uniči vso naselbino, ona ni nič, ako se jo v pihne predno vname plamen, ki se več zatreti ne da.

Tako je z rakom. Vedno začenja kot majhen ogenj, ki ne proizvaja nikake stalne škode, ako se vpihne, dokler je v stopnji "vžigalice". Povrh tega in v protislovju s splošno razširjenim mnenjem, človek, ki se je iznebil raka, ni nič bolj podvržen prihodnjim napadom te bolezni nego vsak drugi človek. To pa radi tega, ker je rak lokalna bolezen, omejena na go-

tovo točko, ne pa bolezen, v katero je vse telo od samega začetka zapleteno.

Ako se raku pusti, da raste, bo polagoma vničil telesne tkanine okoli kraja, kjer je začel. Tok krvi pa lahko prenese mikroskopične drobtine raka v druge oddaljene dele telesa. Tukaj se lahko naselijo in začnejo rasti znova. To presajevanje raka je zlasti nevarno.

Po sreči pa velik del rakov, dejanski večina kožnih rakov, se rad ne presaja v druge dele telesa. Ali, dokler ta nevarnost obstoja, je tem več razloga, zakaj treba uničiti rak čim prej.

Rak na koži daje vidljiv znak o svoji prisotnosti. Brezdvomno dejstvo je, da ga ni raka na koži, ki bi se ne bi opazil zadosti pravočasno, tako da se lahko uniči, ako se ga takoj spozna in izleči.

Rak se najraje oprime gotovih delov telesa. Ponajveč se kožni rak razvija v bolj izpostavljenih delih telesa; potem prihaja na yrsto kožo ob odprtinah telesa, zlasti na ustnicah in v zadnjici. To nagnjenje raka za nekatere dele telesa je posledica razdraževanja, kajti ugotovljeno je, da dolgo nadaljevano in kronično razdraževanje ali obdrgovanje vsake tkanine je eden izmed razlogov, ki daje priliko za razvoj raka.

Kajenje in žvečenje tobaka igrata brezdvomno neko vlogo pri razvoju raka na ustnicah in v ustih. Ali bolj važni činitelji so kronično vnetje ust in razdraževanje, provzročeno po gnilih ali obdrgujočih zobeh ali po slabo prilagojenem umetnem zobovju.

Raki ustnic, ust, jezika in zadnjice se lahko razširjajo jako hitro in zahtevajo zato takojšnjo pažnjo. Raki jezika in zadnjice so morda najhitrejši v svojem razvijanju. Raki blizu očesa, zlasti ob notranjem kotu, so nevarni, ker se lahko raztegnejo v dolbino okolo očesa. Na drugi strani raki v drugih delih lica ostanejo večinoma omejeni na dotično mesto.

Iz vsega tega sledi, da mora vsakdo takoj pokazati zdravniku vsako sumljivo liso, ki noče izginiti. Luskinate lise — z kožo rdečkasto pod njimi ali brez nje — so sumljivi znaki. Nekaterikrat gre le za rdečkasto liso brez luskin. Take lise so ostro obrobene v obsegu od šestnajstinke do četrte ene inč v premeru, so malce povzdignjene ali pa ne. Znaki raka utegnejo biti tudi mali rožnati ali rumenkasti izrastki iste veličine. Vse take lise ali izrastki lahko trajajo leta in leta brez velike spremembe razun postopno povečanega obsega.

Zdravljenje raka naj se vrši le po zdravniku. Raba površnih razjedil, kot so jodova tinktura, srebrni nitrat ali karbolna kislina, ne uničujejo raka, marveč radi razdražitve le oslabšajo položaj.

Rak v ustih.

Vsakdo naj vpraša zdravnika ali zobozdravnika, čim odkrije kako nenavadno stanje jezika, čuljusti ali vsakega drugega dela ust ali ustnic. Ugotovljeno dejstvo je, da se ustni rak, ako se ga zgodaj spozna, da odstraniti in bolnik za stalno ozdravi.

Zobozdravnik, ki ne preiskuje celih ust svojih pacientov, ne izpolnjuje svoje dolžnosti, kajti on more odkriti bolezen v samem začetku, o kateri se pacient niti ne zaveda. Pregledovanje zob in ust po dvakrat na leto je zato priporočljivo.

Izrastki v ustih so blagi, ako niso rakasti, ali zločesti, kadar so rakasti. Zločesti izrastki so dvoje vrste: sarkoma in karcinoma, dasi sarkoma ni vedno rak.

Sarkoma nastaja iz tkanine, iz katere je dlesno deloma sestavljeno, in ga je najti pri otrocih, kakor pri odraslih. Karcinoma nastaja iz sluzne mreže, ki v

ustih odgovarja koži, ki pokriva telo. Izvzemši jako redke slučaje, je karcinoma najti le pri odraslih, zlasti pri onih, ki so čez 45 let stari.

Zločesti izrastki, naj bodo sarkoma ali karcinoma, se razširjajo na bližnje tkanine in njihove stanice se lahko potom telesnih tekočin prenašajo v druge oddaljene dele telesa, kjer se razvije nova rast, ki je ravno tako nevarna kot prvotna.

Zapomnite si, da pravočasno odkritje in hitra odstranitev raka vede v splošnem do ozdravljenja. Z rakom je življenje v nevarnosti; zamuda in napačno zdravljenje utegne privedi do smrti. Treba takoj vprašati dobrega zdravnika in se ravnati po njegovih navodilih.

Rak maternice.

Rok pri ženskah se pojavlja v maternici bolj pogosto kot v drugih organih. Znaki, ki označujejo prisotnost raka, so krvavenje, izločevanje sluzi in bolečino okoli spolovil.

Izločevanje sluzi je navadno prvi znak raka v maternici. Lahko mine šest do dvanajst mesecev ali še več, predno se pojavi kak drugi znak. Začetkoma se izloček ne razlikuje od sluzi, ki jo provzročujejo neredi ali spremembe v tkanih porodnih organov.

Z razvojem raka zamrejo tkanine okolo tumorja in sluz postaja vodena, dostikrat rdečkaste barve, dišča po gnilem mesu, kar je tipičen smrad raka.

Najbolj svarilni znak raka v maternici je krvavenje ali zguba krvi iz spolovil. To krvavenje utegne biti le neznatno odkapanje ali pa tudi izločevanje velikih kep strjene krvi oziroma odtekanje svetlo-rdeče krvi. Krvavenje lahko traja le nekoliko minut ali pa cele dni in večasi tudi tedne.

Telesna moč hitro pojema vsled stalnega, četudi lahkega krvavenja. Koža izgleda kot voščena, ustnice in očesne veke obledijo.

Najhujši znak raka je bolečina, kajti ista pomenja, da se bolezen razširja tudi na bližnje organe in tkanine, kot so mehur, čmar in medenični živci. Bolečina je navadno stalnega, glodavega značaja.

Neuspehi zdravljenja materničnega raka so le posledica predolge zamude med pojavom prvih znakov in časom, ko se bolnica zateče k zdravniku in se zdravljenje začne. Za ranimi slučaji raka, omejujočega se le na maternico, sledi popolno ozdravljenje v 60 do 75 izmed vsakih sto slučajev.

Rak želodca, črev in čmari.

Rak v prebavilih tvori več kot polovico vseh rakov. Vsaka oseba v starosti med 45. in 60. letom, pri kateri se naenkrat pojavijo znaki stalne neprebavnosti, kot slab tek, vetrovi, občutek napetosti v zgornjem trebuhu zlasti ob spremstvu bolečin, izbruhanje (zlasti krvi) ali težkoče v pogoltovanju, bi se morala podvreči natančni zdravniški preiskavi, kajti mogoče je, da tiči vzrok v želodčnem raku (gastric cancer).

Ravnotako, ako se pri osebi, ki je poprej vedno imela redno stolico, naenkrat pojavi kronično zaprtje ali pa neiznebljivo vrstenje zaprtja in driske, bolečine v trebuhu ali krvavenje iz čmari (rectum), morajo ti znaki vzbuditi sum o mogoči prisotnosti raka v črevih ali v čmari. V tej zvezi je važno znati, da zlata žila (piles), ki se prvič pojavi v starosti 45 ali 50 let, utegne biti prvi znak raka v čmari.

Ako naj se ta jako resna bolezen uspešno zdravi, je potrebno zateči se k zdravniku ob prvih znakih prebavnih težkoč. Zamuditi, dokler se ne pojavijo

bolečine ali človek ves shujša, pomenja zgubiti dragocen čas in morda tudi življenje.

Čim bolj rano se rak v prebavilih odkrije, tem lažje je zdravljenje. Vsaka trajna težkoča s prebavili v človeku "rakove starosti", ki je bil poprej prost takih slabosti, mora vzbuditi sum o prisotnosti raka.

Rak na prsih.

Za rakom v želodcu, črevih in maternici je najpogostejši rak v prsih. Ta rak je jako običajen pri ženskah, redek pa pri moških. V Združenih Državah je pripisati temu raku 8500 smrti na leto. Prsni rak se večinoma pojavlja v starosti med 40. in 50. letom, ali utegne se razviti tudi po 30. letu. Vsaka gručica ali kepica, ki se pojavi na prsih ženske čez starost 35 let, je sumljiva, dokler se ne dokaže, da ni rak.

Prvi znak je ta, da se pojavi neka gručica ali zgoščenje na prsih. Začetkoma to ne boli in se morda niti ne opazi. Nekatere izmed teh gručic so rakaste od samega začetka, nekatere pa niso. Nekatere se nikdar ne razvijajo v rak, dočim druge, ki začetkoma niso rakaste, kasneje postanejo. Ker je le zdravnik v stanu razlikovati med rakastim in nerakastim izrastkom, treba njega vprašati, čim se taka kepa odkrije.

Drugi znak prsnega raka je odtekanje iz seska. Gručica raste v obsegu in nastopijo bolečine, dasi se iste nekaterikrat pojavljajo iz samega začetka. Nobena ženska, ki odkrije tako gručico, ne bi smela čakati na bolečine ali krvavenje, da se poda k zdravniku.

Po starih načinih zdravljenja je bil le en slučaj izmed vsake petorice ozdravljiv. Z modernimi metodami je polovica teh rakov ozdravljiva. Ako se odkrije v rani stopnji, pride do popolnega ozdravljenja v 75 odstotkih izmed vseh slučajev.

Jasno je, da najvažnejša stvar je odkritje izrastka čim prej mogoče in takojšnje zdravljenje po večšem zdravniku. Pravočasna odstranitev raka je edino sigurno zdravilo. Ni seruma ali mazila, ki bi kaj pomagalo.

Ameriško ljudstvo in tretja stranka.

"Enakopravnost" želi, da ponatisnemo en njen članek, v katerem dokazuje, da pride socializem v tej deželi, ako sploh pride, skozi zadnja vrata. Vse boljše ameriške hiše imajo na sprednjih vratih napis, "dostavite vse blago strankam skozi zadnja vrata." Tako bo najbrž "dostavljen" ameriškemu ljudstvu tudi socializem: prinesli nam ga bodo skozi zadnja vrata — kapitalističnih strank.

Omenjeni list je v svoji izdaji z dne 19. novembra priobčil sledeči članek, ki ga priobčujemo BREZ KOMENTARJA, četudi smo ga obljubili:

Vsakdo, ki zasleduje razvoj političnega življenja v Zedinjenih državah, mora priti do spoznanja, da medtem ko na papirju obstojajo dve stranki, ki sta znani kot republikanska in demokratska, pa teh dveh strank pravzaprav ni v strogem pomenu besede. Veliko bližje resnice je namreč, da imamo eno konservativno in eno progresivno stranko, ki sicer nimata jasno določenih črt, ki pa za praktične svrhe vendar obstojata. Imamo namreč konservativno in progresivno krilo v republikanski stranki in istotako v demokratski. Konservativni krili obeh strank tvorita eno politično enoto, progresivni pa drugo. Da je temu tako,

se je jasno pokazalo pred dvema leti, ko je progresivna politična akcija nominirala svojim predsedniškim kandidatom republikanskega senatorja Robert M. La Follettea iz Wisconsin, podpredsedniškim kandidatom pa demokratskega senatorja Burton K. Wheelerja iz Montane. Isto je pokazal izid letošnjih volitev v kongres in senat Zedinjenih držav. Na papirju je zmagala republikanska stranka, ki bo imela formalno večino v obeh kongresnih zbornicah. Navzlic temu pa je znano, da so bile zadnje kongresne volitve hud udarec za Coolidgevo administracijo, kajti med izvoljenimi je bilo toliko progresivcev, ki v odločilnih vprašanjih dosledno nastopajo docela neodvisno, da bodo imeli v svojih rokah absolutno ravnotežje sile v senatni zbornici in do gotove meje tudi v poslanski zbornici.

Zgodovina Zedinjenih držav kaže, da so bili že ponovno napravljeni poskusi, da se ustanovi tretjo politično stranko. Zadnji tak poskus je bil napravljen pred dvema leti, toda kot vsi prejšnji, se je zopet izjalovil. Vzrokov za to je veliko, in ako bi hoteli o njih v detajlih razmotrivati, bi morali napisati celo knjigo, toda eden najbolj očitivnih je vsekakor politična psihologija ameriškega ljudstva, ki je v bistvu dedič angleških političnih tradicij, in ki mrzi mnogoštevilnost političnih strank. Kot v Zedinjenih državah, tako imamo namreč tudi v Veliki Britaniji bistveno samo dve stranki, namreč konservativno in pa progresivno oziroma delavsko, medtem ko je liberalna stranka, ki je bila nekoč velika politična sila, v razkroju ter se njeno desno krilo pod vodstvom Asquitha nagiba k Baldwinovim konservativcem, njeno levo krilo pod vodstvom Lloyd Georgea pa se čimdalje bolj približuje MacDonaldovim laboritom.

Vsekakor mora biti vsakemu treznemu opazovalcu političnega življenja v Zedinjenih državah jasno, da največje upanje za konstruktiven napredek leži baš v progresivni politični akciji. Da li se bo ta končno izkristalizirala v tretji politični stranki na račun ene izmed obstoječih starih strank ali pa bo razvoj šel v isti smeri kot v preteklosti, ne more danes seveda nihče trditi s sigurnostjo, temveč bo pokazala edino bodočnost.

Kaj pa socialistična stranka, boste vprašali. Kdor opazuje nihalno ameriške politike, mora priti neizogibno do zaključka, da socialistična stranka kot taka, nima bodočnosti, dasiravno je neizogibno, da se bodo temeljne ideje socializma polagoma uveljavljale pod patronanco progresivne politične akcije v tej ali oni obliki. Najsi bo vzrok tak ali tak, ampak fakt je, da beseda socializem anglosaškemu ušesu ne prija. To dokazuje tudi slučaj Velike Britanije, kjer je politična organizacija delavstva sicer idejno socialistična, toda navzlic temu si ni dalo imena "Socialist Party", temveč se udeležuje pod imenom "Labour Party". Do danes je socialistična stranka v Ameriki edino v Milwaukee in v New Yorku imela toliko moči, da je v vsakem mestu izvolila po enega kongresmana, toda za oba ta uspeha so bili v prvem mestu odgovorni nemški naseljenci, v drugem pa židovski, katerih politične tradicije so neanglosaške.

***

Ali ste že naročili knjigo "BEG IZ TEME", ki je izšla v založbi "Proletarca"? Ima nad tri sto strani in vsebuje dela ruskih pisateljev ter njihove življenjepise. Stane vezana v platno \$1.75, mehko vezana \$1.25.

IVAN VUK:

MINISTRANT IVAN.

(Nekoliko biografije, samo ne moje.)

(Koniec.)

"Nobenemu ne moreš verjeti. Vsak bi rad imel vse. Čimveč mu daš, več on zahteva. Breskve cveto na pomlad, da se ti zdi, ves vinograd je en sam cvet. Jeseni pa ni niti ene breskve. Pa še povedati ne smeš, da ni breskev na breskvah. Že je razžaljen.

— Kaj mislite, da jih jaz jem? . . . Mar so mi vaše breskve. Če vam ni prav, pa grem."

"Presnetec . . . pa ga moraš lepo prositi, da naj ostane."

Trioglavlčani so sicer vedeli, da Pavel Božič pretirava, vendar so mu pritrjevali. Viničarjev se ne sme zagovarjati, ker bi potem zrastle čez glavo. Viničarji so ga pa daleč na okrog poznali, kot "strupenega" kmeta, kakor so ga imenovali in če je bil kdo prisiljen prositi za njegovo viničarijo, so smatrali to kot pokoro za storjene grehe, nekakšne vice na zemlji.

Tone Judlek, star viničar je bil tisto leto obsojen, da dela pokoro za svoje grehe v viničariji Pavla Božiča in že po prvih mesecih prišel z njim navskriž. Bilo je to na pomlad, ko so se prosili kopači in Judleku je bilo naročeno, da jih naprosi za drugi teden za sredo kakšnih dvajset.

"Koliko naj obljubim plače", je vprašal.

"Kakor je navada", je odgovoril Pavle Božič.

"Petintrideset krajcarjev plačajo farovžki."

"Cerkev je bogata. Lahko plača," se je vznevoljil Pavel Božič. "Jaz ne morem toliko. Petindvajset obljubi."

Tone Judlek se je popraskal za ušesi in privzdignil klobuk nad desnimi ušesem.

"Za petindvajset krajcarjev ne dobim kopačev."

Pavel Božič se je razsrdil.

"Kaj ne dobiš . . . Kakšen viničar pa si? Zakaj pa te imam? Za petintrideset krajcarjev jaz ne potrebujem viničarja. Opravim lahko sam.

Tone Judlek je odgovoril kratko:

"Potem jih pa le iščite."

Obrnil se je in šel. To pa je bilo zoper ponos in veljavo Pavla Božiča. Udaril je z ного ob tla in zhkričal:

— Hej . . . Pje . . . le počasi. Kdo pa misliš, da si? Ha? — Tone Judlek pa ga ni poslušal in šel.

— Pje . . . Siromaščina napuhnjena . . . Da se mi takoj spraviš iz viničarije.

Tone Judleka je to zbudilo. Obstal je, se obrnil in djal skozi zobe.

— Ti osel stari, krmežljavi . . . Svojo mačko zapodi, če bi rad koga podil. Mene ne boš, ker že itak sam grem.

Naključje menda ali kaj je hotelo, da je takrat šel mimo ministrant Ivan in poslušal ta prepir. Niti sanjalo se mu ni, da bodo eno iz tistih izgovorjenih besed prinesli pred sodnika, da jo pregleda ali je pristna in da bo moral priti tudi on, da pove kot izvedenec — priča o nji svojo besedo.

Ko so se zbrali pred sodnikom je ministrant Ivan prvokrat videl sodno dvorano, tisto resno, gluho, s klopjo, kamor sedajo grešniki in vsi tisti, ki jih ljudje pozovejo, da se jih sodi, ali da se jim opere pokvarjena čast.

Ko je poklical sodnik ministranta Ivana, se je ta približal s trepetajočimi kolena.

Sodnik se je sklonil preko mize, pogledal ministranta Ivana v oči in rekel:

"Povej mi, dečko, ali si ti slišal, da je rekel ta tukaj (pokazal je na Toneta Judleka) temu le tam (pokazal je na Pavla Božiča) stari osel?"

Ministrant Ivan, veš zmeden, je gledal v smehlajoči obraz sodnikov, v njegove resno gledajoče oči, na tisto čudno čepico na njegovi glavi in ni vedel kaj bi odgovoril. V zmedenosti je slišal samo besede sodnikov, ni se pa zavedel njih pomena.

Sodnik si je pogladil kratko, črno brado prepleteno s srebrnimi nitmi in ponovil vprašanje:

"Ali si slišal?"

Ministrant Ivan je prikimal. Nato je tiho pristavil:

"Da!"

"Rekel je tisto besedo ta le . . ."

Pokazal je na Toneta Judleka.

Ministrant Ivan je pogledal, kam kaže sodnik in prikimal. Globoko v duši se mu je zdelo čudno, kako se gospodje sodniki v Gornji Radgoni zanimajo za tisto besedo, ki pravzaprav ne pomeni ničesar.

Sodnik je vprašal dalje:

"Rekel jo je temu le stricu?"

Pokazal je na Pavla Božiča.

Ministrant Ivan je pogledal na svojega "mrzlega strica" in široko odprl oči.

"Zakaj temu", mu je obviselo na ustnicah . . . "To je vendar moj 'mrzli stric'."

Navzoči so se tiho nasmejali.

Sodnik jih je pogledal samo z očmi in se igral s prsti z brado.

"Komu pa je veljal tisti 'stari osel'?"

Ministrant Ivan ni vedel, kaj naj na to vprašanje odgovori. Ali ker ga je sodnik gledal nepremično, je rekel:

"Saj ni bilo tam nobenega starega osla."

Navzoči so se smejali. Tudi sodnik se je nasmejal. Pogladil je ministranta Ivana po glavi in djal:

"Ali poznaš osla?"

"Poznam", je prikimal ministrant Ivan.

"Ali si ga že kedaj videl?"

"O, večkrat."

"Kje pa?"

"V šoli."

Sodnik je za trenutek molčal, kakor bi nekaj premišljeval. Nato pa je vprašal dalje:

"Kaj imate osle v šoli?"

"Imamo", je odgovoril ministrant Ivan, vesel in ponosen, da lahko pokaže, kaj se je naučil.

"Enega . . . Pa mulo in zebro. Lepo pisano."

Med navzočimi je bil kihot. Sodnik je dvignil glavo in resno zrl na smejoče.

"Ne vem", je rekel, "ali bi ne bilo bolje, da bi se jokali."

Obrnil je glavo zopet k ministrantu Ivanu in spraševal:

"Ali si videl živega osla?"

"Živega pa ne", je odgovoril ministrant Ivan z obžalovanjem. "Samo naslikanega na tako, tako velikem debelim papirju."

Z obema rokama je pokazal, kako velik je tisti papir.

"Ali se ti ni zdelo smešno, ko si slišal, da je rekel Tone Judlek 'stari osel'?"

"Pa še kako", je pritrdil ministrant Ivan. "Gledal sem, kje je 'stari osel', ker je tako zelo zakričal, pa ga

nisem mogel nikjer videti. Zakaj, rad bi videl živega osla."

"Kaj si pa videl?"

Ministrant Ivan je pokazal po navzočih.

"Kaj so delali?"

"Nič . . . Stali so in poslušali."

"In dobro se jim je zdelo, ko sta se ta dva kregala?"

Ministrant Ivan je prikimal. —

Sodnik je pozval Pavla Božiča in Tone Judleka naj se pogodita in podasta roke.

"Nikdar", je rekel Pavel Božič. "Pravica naj govori."

Tone Judlek se je samo ironično nasmejal.

"Ne zlorablajte pravico", je pripomnil sodnik. "Ali niste slišali, kaj je govoril otrok?"

"Neumnosti", je zamrmral Tone Božič.

"Ker so gluha vaša ušesa, da bi slišali", je rekel sodnik. "Zato vas pozivljam: Odpustite, da vam bo odpuščeno."

"Žalil me je", je odvrnil Pavel Božič in naj se kaznuje.

Sodnik je vstal in razsodil:

"Tako govori zakon: Tone Judlek plača globo in sodne stroške. S tem je čast Pavla Božiča oprana."

Sovražnih oči je pogledal Tone Judlek Pavla Božiča in stisnil pest. Z vzbočenimi prsi in dvignjeno glavo je šel mimo njega Pavle Božič.

Ko mi je ministrant Ivan pripovedoval o tem, se ni mogel načuditi, kako so ljudje pred sodniki trdovratni.

In je rekel zaupljivo:

"Ne bom študiral za gospoda."

"Za sodnika bom rajše."

In je pristavil:

"Pa nikomur ne pravi."

"Mislim, da je bolje za gospoda."

Odkimal je z glavo.

"Ti ne veš, kako je sodnik imeniten. Ljudi sodi kakor zahtevajo. In to je imenitno delo. Mašnik pa jim odpušča, kakor zahteva Bog, kar ni nič posebnega."

Evo, kakšen je bil moj prijatelj ministrant Ivan, predno je šel v latinske šole . . .

***

Perušskova razstava slik v dvorani S. N. P. J. v Chicagu.

Ta teden je bila otvorjena v dvorani SNPJ. v Chicagu razstava slik Harvey Gregory Peruškega, o kateri je bilo poročano v tem listu že zadnji teden. Razstavljenih je okrog 45 slik. To je najbrž prva razstava slovenskega umetnika v slovenski dvorani v Ameriki. Aranžirana je pod pokroviteljstvom Jednote. Dvorana je odprta od 7. do 10. zvečer, na božični dan 25. dec. in v nedeljo 26. dec. pa bo odprta od 1. popoldne do 9. zvečer.

***

Agitirajte za razširjenje naših listov kot so "Proletarec", "New Leader" in "American Appeal"!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

VAŽNOST VZHODNOOHIJSKE KONFERENCE.

BLAINE, O. — Novo leto se bliža. Delavci bomo čitali, kako si kapitalisti delé dividende ter se veselé sadov dela preteklega leta. In mi? Delali smo, pripomogli s svojimi produkti kapitalistom do dobička, za eno leto smo utrujenější, fizično še bolj izčrpani, a ne kaže nam drugega da delamo za profite gospodarjev naprej, dokler se ne zgrudimo in zavzamejo mlajši naša mesta.

Da, ako bi delavci hoteli, bi ostal profit tistim ki ga zaslužijo. Ne bilo bi toliko brezposelnosti, ne bilo bi bede, ne bilo bi nesigurnosti kakor jo imamo danes, ker bi si — če bi bili razumnejši — zgradili ekonomski sistem, v katerem bi bilo izkoriščanje tistih ki producirajo odpravljenno.

Delavci, sotrpini, kvišku misli! Svet se giblje, in mi se gibljemo — naprej! Počasni smo, ker nas je še premalo med zavednimi, a se vendarle gibljemo! Mi verujemo v uspehe, ker vemo, da delavcu ni treba da je suženj, ni mu treba da gara za profite drugim, ako se hoče združiti s svojimi sodelavci in se bojevati za program in ekonomsko uredbo, kakršno nam predstavlja socializem.

Dne 1. januarja bomo imeli v Bridgeportu (na Boydsville) konferenco soc. klubov in društev Izo-brazevalne akcije JSZ. Pričela se bo ob 10. dopoldne.

Po konferenci, popoldne ob 2. bomo imeli shod, na katerem bo imel vsakdo priliko čuti Frank Zajca, urednika tega lista in predsednika gl. nadzornega odbora SNPJ. Razun njega bomo imeli tudi druge govornike.

Klubi JSZ. v vzhodnem Ohiju torej ne spe, pač pa se trudijo, da se ne samo obdrže, ampak tudi napredujejo. Konferenca in shod na novega leta dan bosta pripomogla, da bomo v bodočem letu beležili večje uspehe kakor dosedaj.

Konferenco in shod aranžirajo klubi št. 2, št. 11 in št. 189 JSZ. Članstvo teh se trudi, da napravi iz naše novoletne priredbe dostojno manifestacijo zavednega jugoslovanskega delavstva, in to tudi bo.

Na svidenje dne 1. januarja v slovenski dvorani na Boydsvillu. Za odbor, A. M. Bradley.

JOŽE ZAVERTNIK BO GOVORIL V CLEVELANDU O S. N. P. J. IN DELAVSKEM GIBANJU.

CLEVELAND, O. — Slovenski shodi v Clevelandu niso pogosta stvar. Imamo predavanja in podobne sestanke, shodi pa se pri nas vrše večinoma le v času kake volilne kampanje.

V petek dne 7. januarja ob 7:30 zvečer pa se vrši v tukajšnjem Slovenskem narodnem domu shod, za katerega vlada veliko zanimanje. Sklicuje ga klub št. 27 JSZ. s sodelovanjem clevelandskih podpornih društev SNPJ. Glavni govornik bo Jože Zavertnik, urednik "Prosvete". Predmet, o katerem bo govoril je, "Slovenska Narodna Podporna Jednota in delavsko gibanje."

V angleščini bo na tem shodu govoril Max Hayes, splošno znan delavski voditelj in urednik lista "The Cleveland Citizen". Govoril bo v prid kampanje za osvoboditev Sacco in Vanzettija, ki sta obsojena na smrt ne da bi jima bil dokazan zločin radi katerega sta dobila od "pravičnega" sodišča nepravilno kazen.

Slovenski delavci v Clevelandu, napolnite v petek dne 7. januarja dvorano Slovenskega narodnega doma še bolj kakor so jo napolnili pred 2. novembrom tisti ki so prišli na shod "palitišnov" demokratske stranke. Oba govora sta prvovrstne važnosti. Sacco in Vanzetti sta bila radikalna italijanska delavca v državi Massachusetts. Obsojena sta bila ne da bi jima pravična (?) justica dokazala zločin radi katerega sta bila aretirana. Max Hayes bo govoril o tem.

Vsakega slovenskega in jugoslovanskega delavca zanima Slovenska narodna podporna jednota. Vsakega člana SNPJ. zanima vprašanje, kaj je podporna organizacija v svojem bistvu: ali samo podporna, ali je lahko tudi kaj drugega. Salvation Army je strogo dobrodelna, strogo nepolitična, in celo strogo nepristranska z ozirom na simpatije do raznih ver. A vzlic temu ni ne nepristranska, in je v verskih stvareh strogo pristranska, ker je propagandistična verska organizacija. V obstoječih razmerah ne more biti NIHČE "nepristranski". Tisti ki pravi da je, je najbolj pristranski, ker prav gotovo služi enim ali drugim pristranskim interesom.

SNPJ. je slovenska podporna organizacija, ki ima v zgodovini našega delavstva v tej deželi najvažnejše poglavje. Ali naj se ta mogočna organizacija udinja nazadnjaštvu in kapitalizmu, s tem, da postane "nepristranska"?

Ali naj služi delavskim interesom naprej kot doslej IN ŠE BOLJ KOT DOSLEJ?

Pridite dne 7. januarja na shod, in sami razsojajte. — *Publičijski odsek.*

BOŽIČNE MISLI.

ST. MICHAEL, PA. — Ko se človek, izmučen od dela, po prihodu domov vsede in čita "Proletarca" in "Prosveto" ter vidi, koliko je na svetu krivice (čuti jo tudi sam), in da so teh nadlog krivi ljudje, ker si nočejo, oziroma ne znajo pomagati, ga včasih popade nekaj kakor srd.

Advent je pri kraju in verni grešniki delajo pokoro — nekaj očenašov izmolijo ali kakšno podobno molitev, in duša je čista za božič. Zakaj ni mogoče na tak način očistiti človekov razum? Kako hitro bi bil tedaj končan boj proti nevednosti! Ampak v spovednicah ne dajejo znanja.

Svet, kar ga je krščanskih ver, praznuje na božič prihod odrešenika. Vsako leto praznuje in vsako leto mu pridigajo o odrešeniku. A na svetu je toliko gorja, toliko zatiranja in toliko klanja, da se ti zdi tak praznik miru in odrešenja človeštva kakor bajka iz devetindevetdesete dežele.

Ameriški delavci smo pomnožili ameriška bogastva za marsikakšnih sto milijonov. Dele si jih gospodarji med seboj. Nič niso delali, pa vendarle dobe "plačo" — nekateri celo po več milijonov. Dela-

vec, ki dela vsak dan in je srednje dobro plačan, pa ne dobi povprečno niti \$2,000 na leto, dasi je zaslužil s svojim delom morda petkrat toliko.

Pa čemu bi godrnjali. Bog je ustvaril bogate in revne in njegova volja je, da si ti reven, Rockefeller pa bogat. On lahko daje stotisočake v večjo čast in slavo božjo, ti pa dolarje, in tako sta oba čista po cerkvenem pravilu in oba opravljata "Bogu dopadljivo delo".

Saj smo zadovoljni! Saj se ne branimo dela! Gospodarjem nismo nevoščljivi, celo radi jih imamo. Mi se ne pogovarjamo, kaj da na svetu ni prav, ampak koliko naredimo in kdo je boljši delavec, to je, da hitreje gara. Za nas je zanimivo, koliko kar naloži kdo, kolikor jardov se kdo požene naprej v jami, in stvar je zaključena za danes, drugi dan pa, — ako je prilika — take pogovore obnovimo.

Bili smo taki v domovini, in smo enaki tukaj. Zanima nas samo delo. Zanimanje je dobro, toda mi si delo napačno tolmačimo, kar je nam v škodo in v prid gospodarjev.

Taka je naša inteligenca. Smo pač narod ki rad dela za druge in je zadovoljen, da hlapčuje. Samo da nas bosí pohvalijo, pa smo zadovoljni.

Bilo je 1. 1908, ko nas je šla jata takih rojakov, navdušenih za delo, v Nemčijo. Dobili smo težko delo, katerega znak je kramp in lopata. Delovodja, rekli smo jim tam "štajgar", je nas razdelil v skupine po pet na tri šihte in nam dal prostor v rovu. Določili so nam 1 marko 40 fenigov od vozička in bi zaslužili do M.6.80 dnevno; toliko nam je bilo namreč "dovoljeno" zaslužiti. A mi se na to nismo ozirali in smo se gnali kakor da tekmujejo za najvažnejšo stvar na svetu. Že v sredi meseca pride k nam mož s škarjami ter nam naznani, da nam odstriže plačo, ker smo si jo previsoko pognali. Pojasnil je, da nam ne sme plačati toliko kot smo naredili. To je nam bil dovolj očiten migljaj, a mi smo se jezili in se gnali naprej. Zopet je prišel: "Kaj je z vami, da se tako naganjate?" je nas očitajoče vpraševal ter nam zopet znižal plačo. A tudi ta očitek ni pomagal, kajti mi smo se ob splošnem pridušanju še bolj gnali. Domačini so nas mrzili, ker smo jim kvarili delo in zaslužek.

V kompanijskem uradu pa smo imeli rekord, kajti naredili smo na posameznega delavca več kot kdo drugi pred nami. In ko v uradih profitarjev vidijo, koliko lahko delavec naredi, pa naroče svojim ljudem: Naženite delavce, da bodo producirali toliko in toliko, kajti sedaj lenarijo. In tako se morajo gnati po krivdi nevednih delavcev in bosov za profit drugih. Plača nam je bila znižana od M. 1.40 na 90 fenigov za karo v teku enega leta — po naši krivdi. Svaril je nas "štajgar", svaril nas je klerk in drugi, mi pa smo bili močni in se nismo dali "ugnati".

Človek kot posamezno bitje živi samo enkrat. In ta človek je toliko neveden, da si ubija to kratko življenje kakor si ga more, namesto da bi si ga napravil prijetnega.

Delavec, umski in fizični, ki je zgradil vse kar je zgrajenega na svetu, bi lahko živel udobno, kajti na svetu je vsega v izobilju za vse. A gospodarski sistem je urejen tako, da imajo nekateri vse, milijone drugih pa nič.

To kričečo razliko bo izenačil socializem. Delavec, uči se, poglobi se v socialistične nauke, organiziraj se, čitaj Proletarca in druge dobre liste ter knjige, in bodi človek, ki hoče živeti kot človek.

Henrik Pečarič.

SKROMNO VPRAŠANJE.

CLEVELAND, O. — Ali se pametni in izobraženi ljudje smejejo človeku, kateri ni tako izobražen kot so oni? Mislim, ako so res izobraženi, se mu ne smejejo hinavsko v obraz, še manj pa zahrbtno. Iz opazovanja in čitanja sem prišel do zaključka, da je dolžnost razumnih podučiti nevedne in jim pokazati pota, po katerih naj hodijo, kajti le na ta način pokažejo svojo izobrazbo, toleranco in človekoljubje. Eni o tem drugače sodijo, raditega moj odmev.

V "Enakopravnosti" je izšel dolg uredniški članek pod naslovom "Naša Dekadenca". Članek skuša po svoje zagovarjati stališče ki ga je zavzel v zadnjih volitvah. Izgleda pa, da je naperjen bolj proti "dopisovalcema" Proletarca kot proti njunim argumentom. Ta vzoren boj sega celo tako daleč, da se enemu dopisovalcu očita kritiziranje igralcev dram. društva "Ivan Cankar", "katerega je hotel razbiti", a potem ga je vprašal za sodelovanje v interesu kluba št. 27 JSZ. Ni moj namen zagovarjati tistega dopisovalca, ker do danes mu še niso mogli priti do živega vkljub vsem naporom, da ga očrnijo privatno in v javnosti. "Fant" se dobro drži, ker njegovo orodje je iskrenost in resnica. Sposoben je, da se sam "zagovarja"! Kako naj ga jaz, ki sem skončal le štirirazredno ljudsko šolo, jaz ki nisem mogel uporabiti niti čas, kateri je potreben za učenje? Po šoli sem moral takoj vzeti v roko pastirsko palico, dobil kos suhega kruha, pa hajd za kravami na pašo. Te so vse moje študije, vse moje učenje. Torej, ako je temu tako, da se lahko obsoja poštenega kritika, tedaj kaj naj rečemo o sledečem:

Nekoč sem čital v "Enakopravnosti", da novi pesniki tako pišejo, da kar spišejo sploh pesem ni. Tiste vrstice so bile naperjene naravnost proti meni, ker sem ravno takrat objavljaj nekaj svojih skromnih pesmic v tem dnevniku; strel v "E." me ni zadel, ker se nikoli v svojem življenju še nisem prišteval k pesnikom. Ni vedno dobro streljati, posebno če človek ne ve, da ima bumerang v rokah, vsaj tako bi rekel "učen kritik" Siskovich. Kljub temu sem bil tiho in pustil, da oni ki se zastopijo pokažejo svojo "spodbujajočo učenost". Pesmic sem objavil okrog 40. Tupa tam so mi predruščili kakšno besedo in postavili ločila na "svoje mesto". Za to se jim zahvalim.

Pred božičem preteklega leta sem se mudil v uradu "Enakopravnosti" radi pesmi "Naš klic". Urednik me je osebno vprašal, ako bi jaz ne hotel spisati primerno pesmico za božično izdajo. Obljubil sem, pod pogojem, ako mi bo čas dopuščal, dasiravno se mi je malo čudno videlo, da bi rad imel pesmico za to izdajo od mene, ki so s emi smejali na račun, da kar spišem, da sploh pesem ni. Spisal jo nisem, ker nisem utegnil.

Kasneje sem se večkrat prav na tiho vprašal, zakaj tisti smeh na moj račun, zakaj bi se radi norčevali iz mene? Še nikdar se nisem izdajal za pesnika, čeravno imam nekaj dobrih idej za upesnitev. V ospredje se tudi nikjer ne silim. Raje sem tih, poslušam in opazujem kako govore tukaj in tam in posebno oni, ki s oizobraženi. Od njih pričakujem, ako so iskreni, da bi me kaj poučili ali pokazali boljša pota, in hvaležen bi jim bil! To bi se jim bolj podalo nego posmeh, ki pa se obrne proti njim, ko te vprašajo, ako bi jim kaj ne spisal, samo, da se napolni božično izdajo.

Čemu se posmehovati človeku, potem pa ga vprašati za pesmico, ako vedo, da ni pesnik? Te stvari so mi prišle na misel, ko čitam polemiko o dekadenci

in o očitkih ki so se pojavili radi nje, in da bo slika popolnejša, bo mogoče nekoliko pripomogel tudi ta dopis. — *Jacob Tomsich.*

SILVESTROVA ZABAVA KLUBA ŠT. 1, JSZ.

CHICAGO, ILL. — Klub št. 1 prireja že dolgo let Silvestrovo zabavo, ki je ena najbolj znanih v tej naselbini. Na prošli je bilo toliko ljudi, da sta bili napolnjeni obe dvorani poslopja SNPJ.

Kakor vsako leto, bomo imeli tudi na letošnji Silvestrov večer zanimiv polnočni program. Najet imamo poseben orkester, ki garantira, da bo zadovoljil posetnike vseh starosti in vse plesalce, one ki ljubijo jazz in one ki imajo radi lepe valčke. Ta orkester še ni igral na nobeni slovenski priredbi. Bomo videli, ako bo svojo obljubo res izvršil. Godci, ki so njega člani, so profesionalci, ki ne igrajo samo sempatam na kakšni veselici, ampak se od svojega godbeniškega poklica žive. Torej, godba bo fina, polnočna predstava nekaj novega in lepega, in postrežba dobra kakor na vsaki priredbi kluba št. 1.

Vstopnina v predprodaji je 75c, pri blagajni na dan zabave pa \$1. Naše Silvestrove zabave so bile še vselej velik družabni sestanek čikaških Slovencev in to bo tudi v petek 31. dec. Preskrbite si vstopnice v predprodaji pri kateremkoli članu ali članici kluba št. 1, če pa nimate prilike priditi z nikomur v dotiko, pišite tajniku kluba Chas. Pogorelcu, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., in mu sporočite, koliko vstopnic naj vam pošlje. Zadostuje, ako mu pošljete dopisnico, vstopnice pa mu boste plačali na dan priredbe *po predprodajni ceni*. Če je za vas bolj prikladno, ga pokličite po telefonu (Rockwell 2864). Ako vstopnic ne porabite, jih lahko vrnete. — *P. O.*

DRUŠTVO "PIONEER" ZA IZOBRAŽEVALNO AKCIJO J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Izobrazba je vitalnega pomena za človeštvo. Brez izobrazbe bi ostalo v nekdanjih globinah neznanja in barbarizma. A želja po izobrazbi, nagon po raziskovanju, hrepenenje vedeti česar ni vedelo, ga je gnalo naprej, in tako se civilizacija pomika naprej in naprej. Človek, ki se hoče učiti, se mora veliko truditi in veliko potrošiti, posebno če študira v šolah. A s tem še ni rečeno, da vsakdo ki študira doseže cilj, in da se vsakdo nauči tistega za kar se uči. A na znanju vendarle pridobi.

Delavci nimajo tistih priložnosti pohajati v šole, kakor bi jih potrebovali. Boj za kruh in pomankanje sredstev jih požeje že v mladih letih v delavnico, v kateri navadno ostanejo do konca življenja. In če si hoče tak delavec pridobiti kaj znanja, se mora učiti sam, in pri tem učenju mu pomagajo razne delavske ustanove in organizacije.

Na prosvetnem polju je med ameriškim slovenskim delavstvom zelo aktivna JSZ. Storila je v preteklih dveh desetletjih vse kolikor so ji dopuščala sredstva in moči, da dvigne duševni nivo slovenskega in drugega jugoslovanskega ljudstva v tej deželi. Da to svoje delo bolj sistematizira in poveča, si je zgradila posebno ustanovo ki deluje pod imenom "Izobraževalna akcija JSZ." Pridruženi so ji klubi JSZ. in mnoga društva, ki se zavedajo njene važnosti in potrebe sodelovanja. Tem društvam, ki so v "Izobraževalni akciji JSZ.", se je na svoji decemberski seji pridružilo tudi angleško poslujoče društvo "Pioneer", št. 559 SNPJ. Ta pristop znači, da bo naša mladina, ako ji pomagamo na to pot, nadaljevala z delom, katerega

vrše naši starejši bratje in sodrugi. Plačevalo bo \$1 mesečno in upam, da bo zastopano povsod, kjer se bo šlo za povečanje prosvetnega dela v smislu Izobraževalne akcije JSZ. Ta korak našega društva je iznenadil marsikoga izmed onih, ki nam "dobro" žele, in razveselil vse naše prijatelje.

Društvo "Pioneer" je s tem svojim sklepom pokazalo, da je voljno moralno in gmotno podpirati gibanje našega delavstva, kateremu pripada tudi naše članstvo.

Upam, da bo ta sklep Pionirja dobil mnogo posnemalcev. — *D. J. Lotrich.*

"TKALCI" NA NAŠEM ODRU.

CHICAGO, ILL. — Hauptmanovo delo, ki ima resnično svetovni sloves, je njegova petdejanska drama "Tkalci". V čikaških downtown gledališčih je bila že mnogokrat igrana. V New Yorku jo vprizarjajo vsako leto. To zimo jo ima na reportoarju Pabstovo gledališče v Milwaukeeju. Na slovenskem odru v Ameriki bo dne 30. januarja prihodnje leto prvič igrana. Vprizori jo dramski odsek kluba št. 1 v dvorani CSPS. Nad petdeset oseb nastopa v tej drami. Vstopnice v predprodaji se bodo dobile od 1. januarja naprej.

P. O.

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali:

Joseph Radelj, West Allis, Wis.	10
John Lamuth, Muse, Pa.	8
John Kriebelj, Cleveland, O.	8
John Marolt, West Mineral, Kans.	6
Frank Nagode, Sheboygan, Wis.	5
Joseph Koenig, San Francisco, Calif.	5
Lawrence Selak, Collinwood, O.	5
Jacob Bergant, Lisbon, O.	5
Ernest Bajec, Cleveland, O.	3
Paul Slabe, West Park, O.	3
Frank Hlrsich, Virden, Ill.	3
Frank Podboy, Park Hill, Pa.	3
Frank Bregar, Avella, Pa.	3
Anton F. Žagar, Chicago, Ill.	3
Peter E. Kurnick, San Francisco, Calif.	2
Frank Martinjak, La Salle, Ill.	2
Joseph Klarich, Detroit, Mich.	2
John Deželan, Onnalinda, Pa.	2
Henrik Pečarič, St. Michael, Pa.	2
John Kobal, Johnstown, Pa.	2
Frank Garm, Blaine, O.	2
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	2
John Henigman, Bridgeville, Pa.	2
Louis Britz, Lawrence, Pa.	2
John Petrich, Youngstown, O.	1
John Olip, Chicago, Ill.	1
Frank Rataic, Forest City, Pa.	1
Rok Božičnik, Nokomis, Ill.	1
Anton Zornik, Herminie, Pa.	1
A. Z. Arko, Diamondville, Wyo.	1
John Teran, Ely, Minn.	1
Frances Zakovšek, North Chicago, Ill.	1
Geo Kristell, Acosta, Pa.	1
Frank Oblak, Detroit, Mich.	1
Anton Maslo, Greensboro, Pa.	1

Koliko ste v vaši naselbini storili za pojačanje socialistične stranke? Koliko za razširjenje njenih glasil, med njimi "Proletarca"?

“Da se razumemo”---ali--- “tako se te užene!”

“Enakopravnost” z dne 18. dec. je začela z novo serijo v polemiki, katere namen je “pronačiti”, če pride socialistična uredba v tej deželi “potom demokratične stranke”, ali potom “revolucije ob 2:30 zjutraj”, ali “potom clevelandskih fantičkov”, kajti s socialistično stranko ni nič.

Priobčila je uvodnik, ki se pričinja:

“Proletarec z dne 16. dec. prinaša pod naslovom ‘Neiskrena ‘iskrenost’ ali kdaj polemika ni polemika članek, v katerem odgovarja na nekatera naša izvajanja, toda žal odgovoril ni prav ničesar. V članku kar mrgoli zaključkov, ki nimajo ne repa ne glave in so prava slika nelogičnosti . . .”

Tako je Proletarec z njegovi urednikom vred pobit na tla do nezvesti in do “nelogičnosti”. Pokora je težka, pota so blatna, a v tolažbo je nam, da se bliža predpust in z njim maškaradna logičnost naših prijateljev, ki tirajo proletarijat za demokratsko stranko v socializem.

Socialisti smo na nesrečo dogmatični in s tem škodujemo delavski stvari. Če pa bi priporočali sempatam demokratične in republikanske kandidate in jim pomagali pri blufanju v imenu progresivnosti, bi ji koristili, — namreč delavski stvari, — in socializem bi se posvetil najmanj dve minuti prej na obzorju.

Pri “Enakopravnosti” so vse bolj praktični, — vedo kako je treba delati za socializem, in zato si izbirajo za nosilce rdečega praporja “progresivne” demokrate in nekaj neprogresivnih republikancev, ki so seveda izvoljeni in bodo pripomogli, da delavsko ljudstvo dobi kar mu pripada.

Če je tako argumentiranje smešno, je še bolj smešno tisto, ki pravi: “V Chicagu sovražijo vse,” kar prihaja iz Clevelanda.” To je ozkosrčnost prvega reda,

nevredna razumnega bitja. In baš to je zapisala “E.” in mi se čudimo.

V neki Jack Londonovi povesti se zelo čudi prečudnim navadam belih ljudi neki Kitajec, ki so ga v eni francoski koloniji obsodili na smrt. Nič ni storil — le v tepežu so nekoga ubili. Šest Kitajcev so vsled tega obsodili na smrt. In ko so tega sina nebeškega carstva gnali pod giljotino, se je čudil in se ni mogel načuditi. Šele ko so mu odsekali glavo, se je nehal čuditi.

Težava v našem javnem življenju je, da ga prevladuje preveč nerazumnih ljudi.

Nič ne ve, nič ni bral, morda zelo malo izkusil — pa pravi: “Kaj boš ti, hudiča, meni pravil!”

In ko te tako porazi, še dostavi: “Saj nisi nič povedal, — v tvojem odgovoru kar mrgoli zaključkov ki nimajo ne repa ne glave . . .”

Zbit si na ta način na tla do nezvesti in ko se za silo zaveš, plakaš v boleti. To pa je seveda že “demagogija”, in zato si solze obrišeš in postaneš čisto miren. Zmaga tvojega nasprotnika je popolna.

Mi smo slabi ljudje, ki sejemo ozkotirne demagogije, negujemo sovraštva in škodujemo delavski stvari, naši znanci, ki urejujejo “E.”, pa so dobri, bratski, brez primesi lokalnega patriotizma, in naš objemajo “čez vse gore, čez vse vode . . .”

SODRUGOM IN SOMISLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsake prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kunčičevi dvorani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov.—TAJNIK.

“BEG IZ TEME” je najnovejša knjiga v slovenski literaturi. Obsega nad 300 strani; v nji so zastopani najboljši ruski pisatelji, ki so kazali ljudstvom pot iz teme. Izšla je v založbi “Proletarca”. Cena \$1.75 za vezano v platno, \$1.25 za mehko vezbo.

VZHODNI OHIO

Bridgeportu (Boydsvillu) v slovenski dvorani. Društva in klubi v vzhodnem Ohiju in W. Virginiji so vabljeni, da pošljejo na ta zbor svoje zastopnike. Pričetek konference ob 10. dopoldne. Ob 2. popoldne shod. Govornik Frank Zaitz in drugi.

V soboto 1. januarja 1927 konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. Vršni se v

CHICAGO, ILL.

program. Vstopnina v predprodaji 75c, kot običajno, pri vratih \$1. Ako vstopnice ne dobite pri tem ali onem članu našega kluba, oglasite se, ali pa pišite na urad Proletarca tajniku kluba Chas. Pogorelcu, ki vam pošlje vstopnic po predprodajni ceni kolikor jih želite. Naslov: Chas. Pogorelec, 3639 W. 26th St.

V petek 31. decembra ob 8. zvečer v dvorani SNPJ. Silvestrova zabava kluba št. 1 JSZ. Zanimiv polnočni

IZ UPRAVNIŠTVA.

Uredništvo se večkrat pritožuje, da mu v listu primanjkuje prostora, toda vzlic temu upravnništvo želi, da se mu ga to pot zopet nekaj odstopi. Kakor se v uredništvu kopiči gradivo, ravnotako se množe v upravništvu razveseljiva pisma sodrugov in zastopnikov, ki so vredna, da se vsaj nekatera omeni. To je vzrok, da tudi upravnništvo želi prostor v listu.

Da dobiva Proletarec več in več zaslombe med slovenskim delavstvom dokazuje med drugim pismo naročnika Potočnika iz Bowen, Colo.: "Naznanjam Vam, da sem pripravljen sprejeti zastopništvo Proletarca. Skušal bom delati po svojih najboljših močeh, da se ga razširi tudi v tej okolici, ker se v polni meri zavedam, da je Proletarec delavski list, ki izobrazuje in kaže delavstvu pot v boljšo bodočnost. Resnica je, da za pošten delavski list ni lahko pridobivati naročnike, kajti ljudje se veliko rajši naroče na liste, za katere agitirajo laskavi agentje četudi so škodljivi ljudskim interesom."

Paul Slabe, West Park, O., piše: "Priloženo pošiljam dve stare in eno novo naročnino. Ostalim naročnikom, ki jim je naročnina potekla pošiljajte list naprej, ker so obljubili, da bodo naročnino čimprej obnovili. Nadalje vas prosim, da mi pošljete 30 iztisov Ameriškega družinskega koledarja. Upam, da ga bom lahko prodal. Lansko leto mi ga je zmanjkalo." Nadalje pravi: "Ko se je zadnjič nahajal upravnik Proletarca v tukajšnji bližini na agitaciji, sem ga pričakoval tudi v našo naselbino, kajti tudi tu bi se dalo doseči nekaj uspeha. Jaz bi mu dal vso mogočo kooperacijo". Nam je žal, da upravnik ni mogel obiskati tudi vašo naselbino. Primanjkovalo mu je časa. Storil pa bo to ob prvi priliki."

Drugo pismo je sodruga Selaka iz Collinwooda, v katerem dostavlja: "Priloženo pošiljam 5 naročnin, in v kratkem jih upam dabit še več. Na tej agitaciji sem naletel tudi na enega pristaša "Enakopravnosti", in je zahteval, da se mu list ustavi." Sodrug Selak se je poprej nahajal v W. Va., in je poznan kot aktiven delavec v socialističnem gibanju, enako njegova soproga. To, da je v naselbini novinec, ga pri agitaciji nič ne ovira."

Sodrug Jacob Bergant, Lisbon, O., je nov zastopnik Proletarca. Prvi rezultat njegove agitacije je 5 naročnin. Poslal jih je zadnji teden. Sod. Bergant je s tem dokazal, da je sposoben agitator in zaveden delavec. Upati je, da bo s svojim uspešnim delom nadaljeval tudi v bodoče.

Vzrok presenečenja v upravništvu zadnji teden je bil John Lamuth, Muse, Pa. Poslal ni nič manj kot 8 naročnin. Taka pisma in uspehi agitacije so nam, kakor tudi John Lamuthu, v največje zadoščenje. On ne dopisuje pogosto, toda kadar piše, pošlje gotovo tudi nekaj naročnin. Proletarec ima v s. J. Lamutu v Muse enega izmed najboljših agitatorjev in aktivnega delavca za socializem.

V Forest City, Pa., ima Proletarec precejšnjo cirkulacijo, toda sodrugi tamkajšnjega soc. kluba uvidijo potrebo, da se ga še bolj razširi. O tem nam

piše sodrug Rataic, tajnik kluba, sledeče: "Na zadnji klubovi seji 12. dec. smo razpravljali, kako bi se dalo čim več storiti za Proletarca in ga še bolj razširiti v tej okolici. Tekom razprave se je oglasil sod. Anton Zajc ter izjavil, da je pripravljen sprejeti del agitacije v naselbini. Toraj pošljite mu potrebne listine in pa imenik naročnikov za Forest City." To pismo je miahno, toda pove, kako se sodrugi v polni meri zavedajo agitacije za razširjenje Proletarca. O taki agitaciji bi se moralo razpravljati na sejah vseh soc. klubov, kajti sodrugi bi ne smeli nikoli pozabiti, da je Proletarec glasilo JSZ. in s tem njihovo glasilo."

John Henigman, Bridgeville, Pa., je tudi nov zastopnik Proletarca. Kako se mora agitirati za list je pokazal zadnji teden, ko je poslal dve naročnini. Za začetek je to uspeh.

Naročil za koledar smo prejeli že toliko, da ako bodo prihajala v enakem številu še par dni, bo založba izčrpana. Tisti, ki želite naročiti Družinski koledar, pošljite naročilo takoj. Razpošiljati smo ga pričeli ta teden. V par dneh ga boste prejeli vsi, ki ste ga naročili do 20. dec."

Kljub temu, da so naši zastopniki zaposleni z agitacijo za Koledar, so poslali za izkaz priobčen v tej številki, toliko naročnin, kakor že dolgo ne. 35 agitatorjev je zastopanih v njemu z nad 100 naročninami. Včasih se kdo pritožuje, da je za Proletarca težko agitirati, toda izkaz v rubriki "Agitatorji na delu" v tej številki dokazuje da ta trditev ni umestna. Kdor hoče agitirati in ima polje, bo naročnike tudi dobil. V vsakem izkazu nad 100 naročnin bi pomenilo Proletarcu veliko lažji obstoj kakor ga ima danes. Sto naročnin v vsakem izkazu bi nam omogočilo povečati vsako številko v mesecu in ne samo dve. Na sodruga in zastopnike apeliramo, da s to povečano agitacijo nadaljujejo. Nadalje prosimo vse zastopnike, da naj bodo bolj pogosto zastopani v rubriki "Agitatorji na delu".

Naročnike kateri na zadnji opomin še niso obnovili naročnino, prosimo, da to store čimprej. S tem nam prihranijo delo in stroške, ob enem pa si zagotovijo redno prejetje lista.

DORA ŠRAJ.

SUBLET, WYO. — Dne 6. decembra je tu umrla sodruginja Dora Šraj, članica kluba št. 15 JSZ. Zapušča soproga in pet nedoraslih otrok. Bila je stara šele 31 let. Pokopali smo jo dne 8. decembra na mestnem pokopališču v Kemmererju. Pogreb je bil civilen.

Družino je s smrtjo pokojnice doletela nenadomestljiva izguba, in v tej težki preizkušnji ji izreka vsa naselbina odkrito sožalje in simpatije.

NAS CENIK KNJIG.

V tej številki je priobčen cenik knjig, ki jih ima v zalogi "Proletarec". Pričenja se na drugi strani platnic, se nadaljuje na 24. strani in konča na 3. strani platnic. Preglejte ga, in naročite si knjig, ki vam ugajajo. S tem pomagajte svojemu znanju, slovenski književnosti in listu od katerega naročate knjige.

Božično sporočilo naročnikom Proletarca.

V praznikih kakor je božič, ki ga tradicionalno praznujejo vse krščanske konfesije, ima krščanski svet navado pozabiti na vse drugo in misli na praznik in na stvari, ki so v zvezi z njim. Ubožne matere so v skrbeh, kakonapraviti božič vesel svojim otrokom; družinski očetje, tisti ki so brez večjih sredstev, so v skrbeh, kje dobiti denar da se poplačajo obveznosti in da se nakupi vsaj najpotrebnejše, kar že spada k prazniku kakor je božič.

Delavec občuti borbo za obstanek vsak dan, in občuti je mnogokrat še posebno ob praznikih, ker zanj niso prazniki, ampak opomin, ki mu kaže, kako velika je njegova mizerija.

Obstoječe razmere ostanejo, dokler bo ekonomska uredba taka kot je. Delavec bo delavec in bo vlekel plačo, kadar bo delal, in ta plača ne bo povprečno nikoli zadostna v sistemu profita.

Gospodarji si v teh praznikih dele profit, kot si ga dele sedaj npr. delničarji jeklarskega trusta, ki dobe 40 odstotne dividende! To je res "darilo za božič". Nič se jim ni bilo treba žgati v jeklnah, ni jim bilo treba delati deset do dvanajst ur, niti skrbeti jim ni bilo treba, kajti s tem se ukvarjajo dandanes najeti superintendenti, ravnatelji, inženirji, bosji, klerki itd. Edino delo delničarja je, da spravi na koncu leta profit. Pravijo, da tolikšnih dividend kot jih dobe magnatje jeklarskega trusta niso dobili še nikdar v zgodovini Ameriške jeklarske korporacije (American Steel Corporation).

Jeklarski delavci v Pittsburghu, Garyju, New Duluthu, So. Chicagu itd., ki so jim nagromadili par sto milijonov dolarjev profita tekom leta, pa bodo praznovali božič kakor običajno: paziti morajo na vsak cent, ker jim manjka ne samo dolarjev ampak tudi centov.

Veliko časopisje, ki ga kontrolirajo trusti in razni kapitalistični lakaji, bo izšlo za božične praznike vse okrašeno z "božičnim duhom". Naglašalo bo pomen tega velikega praznika, imelo bo vse polno božičnih slik, naznanilo bo cerkvene svečanosti v vseh hramih krščanstva, tisti pa, ki so komercializirali tudi božič kakor vsako drugo stvar, bodo računali, koliko so napravili v tej sezoni biznisa in koliko profita.

Proti temu sistemu in njegovemu časopisju stoji delavski tisk.

"Proletarec" je slovensko glasilo zavednega, organiziranega delavstva.

"Proletarec" je glasnik proti sistemu kakršen je, in oznanja program, ki bo prinesel delavski božič, božič, ki bo resnično pomenil dobo rojstva — odrešenje človeštvu.

Ta članek pišemo zato, da vas opozorimo, da je Proletarec vaš list, urejevan v interesu delavcev, kar je treba imeti vedno pred očmi.

Ne vprašamo za darila. S temi ne morete postreči niti vsem onim, kateri so vam blizu in bi jim radi.

Vprašamo vas le za sodelovanje pri agitaciji za RAZŠIRJENJE tega lista.

Proletarec je v tem letu pridobil lepo število novih naročnikov. Agitatorji so postali v preteklih par tednih posebno aktivni, kar dokazuje današnji izkaz poslanih naročnin, in ako bodo vztrajali, bi dali garancijo, da Proletarca povečamo vsaki teden za osem strani namesto vsaki drugi teden. Potrebno je, da ga povečamo, in vzemimo si to za resen cilj.

Morda vam je naročnina potekla. Tekoča številka

lista je 1006. Ako je ona v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani manjša, je to znak, da vam je naročnina potekla. Obnovite jo. Ne čakajte opomina, ampak obnovite jo brez tega. Listu prihranite stroške na poštini in tiskovinah, ob enem pa prihranite upravištvu čas, ki ga lahko porabi za agitacijo. List je s tem dvojno na dobičku.

Ko pošljete svojo, skušajte pridobiti soseda ali znanca, da se naroči. Morda vam bo uspelo, ako imate priliko.

Proletarec bo postal eden najbolj razširjenih slovenskih listov le s sodelovanjem naročnikov in njegovih zastopnikov. In to sodelovanje mu lahko naklonite posebno sedaj, ko so tu božični dnevi — in za njimi noveletni prazniki.

Vsaki malo, in sešteto skupaj v naročninah, se bo listu veliko poznalo.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

za mesec november 1926.

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izj. znamke	Prejemki	Glav. sta- nu str.	Drt. in okr. org.	Konv. fond J. S. Z.
ILLINOIS:							
Chicago, (20),	20	...	...	\$ 6.00	...	...	\$ 2.00
Gillespie	10	...	...	3.00	...	...	1.00
Waukegan	40	4	...	13.40	...	...	3.20
Springfield	5	3	...	2.55	...	...	.80
Nokomis	9	12	...	6.90	...	...	2.10
Chicago (1)	80	20	...	31.00	\$15.22½	\$15.22½	10.00
INDIANA:							
Clinton	1	9	...	3.45	.75	.75	1.00
KANSAS:							
Gross	3	5	...	2.65	.60	.60	.80
OHIO:							
Maynard	5	7	...	3.95	...	...	1.20
Glencoe	5	2	...	2.20	...	...	.70
Blaine	5	6	...	3.60	...	...	1.10
Girard	24	6	...	9.30	...	...	3.00
Piney Fork	...	5	...	1.75	...	...	.70
Cleveland	60	10	...	18.00	...	...	6.00
Collinwood	25	20	...	14.50	...	...	4.50
Power Point	2	4	...	2.00	...	...	.60
Bridgeport	8	...	...	2.40	13.80	13.80	.80
PENNA:							
Herminie	11	1	...	3.65	...	...	1.20
Latrobe	5	5	...	3.25	...	...	1.00
Miners Mills	8	7	...	4.85	...	...	1.50
Luzerne	7	2	...	2.80	...	...	.90
Renton	4	4	...	2.60	...	...	.80
Avella	5	6	...	3.60	...	...	1.10
Braddock	8	...	...	2.40	...	...	.80
Forest City	5	3	...	2.55	...	...	.80
Lloydell	12	3	...	4.65	...	...	1.80
West Newton	5	2	...	2.20	...	...	.70
Krayn	11	3	...	4.35	...	...	1.40
M. at L.	...	4	...	1.40	9.07½	9.07½	.40
WISCONSIN:							
Sheboygan	20	20	...	13.00	...	...	4.00
Milwaukee	40	...	...	12.00	6.00	6.00	12.60
Skupaj							
	443	163	10	\$189.95	\$45.45	\$45.45	\$68.50

	Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki 1. nov.	510	200	45
Prejeli od stranke	510	200	45
Skupaj	510	200	45
Razpečanih tekom meseca	453	177	10
Na roki 30. nov. 1926	57	23	35

Tajništvo J.S.Z.

✠ VŠČIPCI. ✠

DVA SOSEDA.

(Pogovori delavcev v okolišču Power Pointa, O.)

Sosed A. (sosedu B.): Čemu se tako ježno držiš?

Sosed B.: Veš, sosedi A., res, na vse sem jezen. Vodo imam v prostoru (v rovu), a bos mi noče plačati za povečano delo. Arka-fiks, vse bi preklev! . . . V socialističnem klubu sem bil pet mesecev. Samo plačeval sem in ničesar dobil. Se ne izplača . . .

Sosed A.: Res, prav imaš. Bil sem v klubu tudi jaz, a sem pustil. Veliko denarja se zmeče proč za take neumne stvari. Boljše je, da hranim.

Sosed B.: Meni ni da bi hranil. Kaj bi hranil! Rajše zapijem, saj ne bom zmerom živ. Sem vesev ko pijem.

Sosed A.: Tudi to je boljše kot pa "belongati" v socialistični klub.

Sosed B.: Pojdiva pit. (Oba gresta pit in zabavljata medpotoma proti socialistom. Na izkoriščevalce delavstva sta popolnoma pozabila.)

Eden, ki vse zasledí.

IZBRALI SO SI SLABEGA VODITELJA.

Nenapredni "politikanti" so si izbrali Zvonko Novaka, da vodi nesvobodomiselnih člane SSPZ. v Chicagu. Kajti Z. N. ni svobodomislec, ampak reakcionar in nazadnjak ter celo klerikalec v svojem srcu. To čudno večščo si si nekateri izbrali, da vodi Miklavžovo priredbo društva št. 1 SSPZ. Postavil se je na oder, mežikal in ukazoval: "Kom, marč, von after von." Otroci so se muzali, in odrasčeni člani tudi. "Advokat" in "slovničar" Zvonko pa si je domišljjal, da je velikan. Bogami, kakšna komedija. Čemu dajati v roke vodstvo človeku, ki ga lomi na odru? Naš novi podpredsednik, ki sovraži vsako "politiko" če ni protisocialistična, bi bil vsekakor boljši. Naj bi društvo št. 1 njega pooblastilo, da vodi Miklavžovo priredbo.

Kdo je kriv, da imamo med seboj "voditelja", ki so mu povsod dali zelo neprijazno slovo? Ko bi ga nam vsaj ne polomil! Sramota, če nimamo sposobnejših, ki bi mogli skrbeti za našo čast! "Gorenje", vsaj ti postavi za slavo naše SSPZ!—Č.

INICIATIVA SE SPIŠE V 15 MINUTAH.

Josepr Keck, Mansfield, O., pravi v Prosveti z dne 15. dec., da se iniciativni predlog lahko spiše v 15 minutah. Jezi se, ker je glavni odbor SNPJ, na oktoberski seji odložil kar 15 takih predlogov do januarke seje. Morda so bili vsi spisani v 15 minutah? Mi, prijatelj Keck, smo vse prenašli pri delu. Delamo hitro in površno mislimo. Zato pa imamo toliko neprijetnosti. Iniciativa, spisana v 15 minutah, nam dela cele dneve in mesece preglavic pozneje, ako je sprejeta. Kar pogledajte. — Viko Viković, Iron Range, Minn.

"BOG JE USTVARIL ČLOVEKA PO SVOJI PODOBI..."

KSKJ. je na svoji konvenciji v Pittsburghu sklenila sprejeti v svoje vrste vsakega katoličana, néglede ako razume kranjsko-slovensko špraho ali ne. Ko so se delegatje vrnili domov, je nastal špetir tudi radi tega, ne samo vsled visokih nagrad, ki so jih dali nezaljubljenim odbornikom. "Ali bomo sprejeli v našo slavno "Kranjsko Slovensko . . ." tudi nigre, so vpraševali pobožni rojaki, in tajnik Zalar, "ki je odebelel

od komišna"; je imel polne roke dela, ker ni vedel, ali so katoliški nigri ustvarjeni po božji podobi ali niso. V veliki zmešnjavi in nejasnosti se je oglasil John Germ, Pueblo, Colo., in v "Glasilu KSKJ." z dne 14. dec. napravil sledeče razlike med ljudmi, ustvarjenimi po božji podobi: "V prvi vrsti naj bo povedano članarju (ki vprašuje v glasilu ako imajo v KSKJ. pristop po novih pravilih tudi nigri v Pueblu in drugje.—Op. O. T.) da tako daleč nismo šli kot je on posegel, namreč glede barve kože (polti). Le brez skrbi bodite. Črncev (nigrov), Japoncev in Kitajcev in različnih takih se ne bo sprejemalo v našo jednoto (čeprav so še tako dobri katoličani. — Op. O. T.), ker prvo besedo za nove člane ima vendar vsako lokalno društvo ki TAKIH NEZAŽELJENIH prosičev ne bo sprejemalo (kako KRŠČANSKO tolmačenje, kakor nalašč za BOŽIČ. — Op. O. T.) Toliko pameti (da ne bomo sprejemali katoliških nigrov, Japoncev in Kitajcev.—Op. T.) pa morate nam vseeno še prisoditi, akoprav nas imate za nazadnjaške katoliške Slovence. Le brez skrbi bodite. — John Germ."

Kako zabito je vse to! Ako je katoličan niger in človek, ali ni on ravno tako ustvarjen "po božji podobi" kakor kranjski Janez, poljski Jan, in irski Patrick? Ali je mislil Bog, ko je mesil človeka iz gline, na Kranjca, Irca, Poljaka, Kalabreza, nigra, Japonca, Indijanca ali na culukafr? — *Old Timer*, Pueblo, Colo.

BONDI K. S. K. J.

"Glasilo KSKJ." ima oglas bondne firme A. C. Alyn & Co. Černe pravi, da se komišen dobi. Agent te firme mu je baje dal "vsa pojasnila". V oglasu pravi, da ima KSKJ. skoro vso imovino investirano v boudih, ki so jih kupili od njega. Upam, da bo Rev. Černe navzoč skupno z agentom in s člani nekdanjega odbora na januarski seji odbora KSKJ. in pojasnil, da se komišen pri KSKJ. za podvzetne glavne odbornike v resnici dobi, kajti tam je kontrola le v — spovednici. — RK.

"FALOT" LOUIS ZORKO.

Louis Zorko, član skupine "clevelandskih fantičkov", je dobil srednje ime "Falot". Moj prijatelj Kabay, ki ga imam še zmerom rad, ga je krstil štirikrat s tem nazivom v prostoru, ki zavzema malo več kot tretjino kolone v "E." z dne 14. decembra. V Clevelandu postaja viharo. Bog daj, da ne bi bilo prehude burje. — Pik.

ŠE ENO VPRAŠANJE.

Frančiškani vprašujejo v "A. S." z dne 10. dec., "kje sta bratca slovensko zavetišče in miljonski fond". Slovensko zavetišče so vodili večinoma katoliški agitorji, in zato je prav, da frančiškani, katerim v Lemontu in v Chicagu manjka denarja za maše, vprašujejo, kje bi se dobilo še kaj dolarjev. Miljonski fond je napravil kardinal Mundelein. Ob priliki evharističnega kongresa junija t. l. so ga vprašali zastopniki čikaške "Tribune" in Hearstovih listov, ako bo priobčil izkaz dohodkov in izdatkov. "Ne," je dejal, "katoliške škofije in nadškofije ne priobčujejo računov za javnost." Sedaj ga "Am. Slovenec" vprašuje, kaj je s tistim denarjem, ki ga je nabral med katoličanimi in nekatoliškimi kapitalisti.

Zvedel sem, da mislijo slovenski klerikalci (Rev. Zakrajšek, Lojze Pirc, Grdina, Šneler, Trošt itd. itd.) tudi pojasniti, kako so zapravili denar, ki so ga nabrali, oziroma izsilili od ljudi med vojno pod pritiski

skom "lojalnosti" in njihove "narodne" zveze. — *Pika Polonca.*

POSVETNA IN CERKVENA MORALA.

Ako se poroči 65-letni starec Browning s petnajstletno punco po božje in civilno, ima ves blagoslov družbe, ki je vesela, da se take "poroke" dogode. Ko ga čez mesec ali dva punca toži, zavlađa zopet "veliko zanimanje". A nihče se ne zgraža, da je mož kaj zagrešil proti morali in veri.

Nedavno se je poročila 65-letna starka Mrs. Woodward z 21-letnim šoferjem, in zopet je vse all right in krščansko. Starec je objemal dekletce in jo poljubljaj — ker ima denar. Sedaj ga toži za — denar.

Starka je poročila fanta, da je nekaj noči ležala v njegovom objemu, za denar. Dekle in fant, ki sta se prodala, sta se tega zavedala, in oba sta bila deležna cerkvenega blagoslova.

Če še niste, prečitajte knjižico "Proletarska etika in morala", ki jo je spisal Ivan Molek. Izšla je v založbi Izobraževalne akcije JSZ.

PRIZNANJE ZA PRAVILNO REŠITEV UGANKE "KAJ JE POLITIKA".

Priznanje za pravilno rešitev uganke "kaj je politika?" je uredništvo "Vščipcev" daló odgovorom št. 1, 2, 3 in 4, ki so bili priobčeni v tej koloni v prošli številki "Proletarca". Sedaj prihajamo pred vas z novo uganko:

KAJ JE REAKCIJA?

Ko jo boste reševali, pomnite, da reakcija ni samo lastnost vlade, ali cerkve, ampak tudi ljudi. Npr., nekateri iz vrst slovenskega delavstva, ki so se včasih navduševali za interese ljudstva, sikajo danes proti tistim, ki delajo za delavstvo, kakor gadje. Pošljite odgovore najkasneje v teku 14 dni. Vsi odgovori, ki bodo dobili priznanje uredništva te kolone, bodo priobčeni.

KOMPLIMENT PRIJATELJA KLUBA ŠT. 1, J. S. Z.

Čudim se sodrugom in sodruginjam kluba št. 1, ki so zylie silnemu sovraštvu reakcije, ki se jim stavlja na pot, v stanju storiti toliko kot store. Takih uspehov v boju proti nazadnjaštvu nismo bili vajeni med ameriškimi Slovenci. — *Keber, Dixon.*

LISTNICA UREDNIKA "VŠČIPCEV".

Prispevke za to kolono pišite čimkrajše. Malo besed in močne. Vščipce, ki so samo osebnega značaja, ne priobčujemo.

Neuspešna prošnja.

... In zgodilo se je, da je neki dobri vladar po cesarskem obedu šel na vrt, da se izprehodi. Nenadoma se mu je približalo nekoliko mož nizkega stanu. Odeti so bili s cunjami in na obrazih jim je bilo čitati gorje. Vrgli so se v prah pred posvečenim veličanstvom in dvignili glas:

"O gospodar mogočni, ne prosimo tvojega veličanstva za denar ali za posvetno blago. Le dela želimo. o cesar! Daj nam dela!"

Cesar je slišal, srce mu je zatrepetalo od sočutja in težak vzdih se mu je izvil iz prs: "Dragi moji, strašno je to! Vi prosite, česar vam ne morem dati. Dela hočete, a jaz ga sam nimam . . ."

In prosilci so osramočeni odšli . . .

A Commet Upon Adamic's Letter.

The pains having been eased, let us examine the guiding principles in translating of *Yerney's Justice* as stated in a recent letter in the Proletarec.

"The fact that no translation (per se), by its very nature can be perfect" is false. A translation may not achieve precisely the same literary excellence as the original on account of the idiomatic difficulty, but in so far as the translation per se is concerned, it can be "perfect" to the same degree as any other literary production, if the translator is truly qualified for his task. In so far as idiom is concerned, the translator is at liberty to choose the most appropriate terminology to obtain the best possible result. Moreover, in case the translator aims at certain object in his translation, and in case such an object requires certain modifications of the original, the translator is allowed, within limits, to modify it, providing that he informs the reader regarding the fact.

It has been asserted that "Cankar's Slovenian is as unrelated to present day American English as a Slovenian national song is to the latest jazz piece from Tin Pan Alley". It is extremely difficult for an ordinary layman to collate the two types of the musical art, but the difference is sufficiently obvious. In reference to the expressibility of Slovenian literature in the English language all one need to do is to examine the translation of Prešeren's sonnets and "Župančič's poems to understand the absurdity of the preceding figure. If Prešeren can speak directly, forcefully, and artistically in English, there is no reason why Cankar could not.

Granting that the story, *Yerney's Justice*, were old, still it is of no avail, for there are stories like *Don Quixote*, *The Illiad*, and *The Book of Job*, which are even older, yet they are unparalleled. Evidently the age will not justify our translator for revising as well as translating the original, and then presenting it to the public as Cankar's.

The assertion that the translator felt it imperative to improve upon Cankar's characterization, in order to preserve the reputation (if there is any) of the "Slovenian peasantry" is too preposterous to be taken seriously, for who, on this side of the Ocean, could compare with the genius of Cankar? The reviewer considered the "translation revision" as a translation only. Had the translator stated the fact in connection with the translation, the criticism might have been different; however, it is extremely interesting to have a man among ourselves that is truly capable of correcting Cankar. A similar phenomenon occurred once to Shakespeare, when some of the more ambitious English writers actually revised his "Hamlet"; but Shakespearean students, strangely enough, prefer the original Shakespeare.

The omission of the prologue, according to the translator, is due to the inability of the Americans to understand it. The modern mind believes no longer in thaumaturgy, but the idea that one man can determine the intellectual capacity of one hundred and fifty million people is more than a miracle. That the Americans are capable of understanding not only the customs of a tiny nation like ours, but even the Einstein's theory is a fact (William James, the great modern philosopher, for instance). Moreover it is vulgar to compare a great nation's intellectual capacity with

that of a horse (gentlemen observe common decency even in a polemic).

Regarding the samples, be it understood that the present writer does not claim a mastery of English such as Cankar possessed of Slovenian. The question at issue is whether the translation is a worthy representation of the literary art of Cankar. Were we to resort to evasive impertinence, and diplomatic sinistry in order to gratify our "egotism", we might find ourselves unexpectedly in "hot water" in spite of our "youth".

Let us see what Cankar thought of the improvements upon his work. In his letters we read:

"I fear that he will demand some minor changes even in the book itself; but I will fight for every comma separately. (Cankarjev zbornik, p. 112.) . . . do whatever it is within your power to prevent either change or cancellation of a single word, or a single comma (Ibid., p. 109) . . . It is, therefore, necessary to characterize as sharply as possible. Draw a picture of a man; erase all the details then you have a caricature, which always resembles more the model than any oil painted portrait. (Dr. I. Prijatelj, Cankarjev zbornik, p. 114).

Next it might be of some interest to know what his countrymen think of Cankar and his works:

"Books will be written about Cankar, but now in this nearness, in this painful feeling for the loss (the death of Cankar), one can only grasp, at most, in but a few scanty words, the highest, the most obvious height, which towers high above himself as a man, as an author, and as a social worker, a height which he ascends as an individual, exclusively his own note above a handful of men, occupying a high position, which we designate as the Slovenian intellect.

And this height, in which converges all Cankar's problem, is called the desire, the thirst, the hunger for the taste of beauty. (Ibid., p. 8) . . .

Cankar is the model of the most faithful servants of art; at the same time he is the model, in the intellectual world, of the most persevering and energetic execution of the most important duty of man: to serve the intellect, which is given to man. His literary work is an immortal witness of this bitter-sweet and comico-tragic service. (Jos. Vidmar, Jutro, št. 105, nedelja, 9. V. 1926.)

His (Cankar's) characters do not possess realistic, local colors; they are illuminated by the light of the individual artist. They do not speak their own speech, they use the expression of Cankar. . . . (Dr. I. Prijatelj, Cankarjev zbornik, p. 24.)

. . . Cankar's stories in reality are not stories in the strict, conventional form of poetry: they are rather psychological biographies of a hero behind whom, he (Cankar) always placed himself—a complex, purely subjective reflection, and with sensational lyricism. (N. Bartulović, Cankarjev zbornik, p. 138.)

. . . and at one of those stations he (Cankar) realized that his nation is also such a searcher, whom he portrayed in his monumental work, YERNEY'S JUSTICE, who (the hero of the story) knocks from door to door in search of his justice, but fails to find it. (Oton Župančič, Spomin Ivana Cankarja, p. 15.)

Cankar's inestimable gift is this: whatever he takes into his hands becomes interesting. He assimilates it completely and analyzes it in such a manner that none of the essential lineaments escapes the attention of the reader. It is understood that he selects ordinarily his subjects from an uncommon source, but even the most

common subjects become, in his presentation, and by his premises in their development, unavoidably precisely the same as the writer portrays them. In this respect Cankar is the most national writer; for if he treats a native object, he articulates it, in general, in the manner that it has, or it should have developed; and for the same reason he is most universally cosmopolitan, since every subjective manifestation is portrayed with such subjectivity and psychic reality that it can be experienced wherever man lives.

Hlapec Jernej (the hero of YERNEY'S JUSTICE), in the like manner, is in sentiment a typical Slovenian character, and in search of some esthetic justice to enjoy the fruit of his labor he is a man only; and for this very reason he is so much more significant and impressive . . . especially since he is wrapt in a mysterious virtue of simplicity. (Dr. Jos. Tominšek, Ljubljanski Zvon, p. 756, 1907.)

It is obvious from that what has been said that the sole aim of this article is to eradicate some of the more glaring misunderstandings, which have resulted from the imperfect translation, and subsequent failure, on the part of the translator, to state what he was dealing with, and how he treated the subject. It does not aim to minimize the merit of the translation; for the present writer is aware of the fact that this was the introduction of Cankar to the English speaking people. What the critic condemns most severely is, as stated, the failure to indicate who Cankar was, and what changes the translator made in the translation of the original. The consequence is that instead of advertising Cankar, the expression of an enslaved nation; Cankar the artist; Cankar, the literary genius; Cankar, the lyric individualist subjectivist, we are advertising Cankar, the propagandist; instead of advertising Cankar conjointly with his spiritual relatives: Dostojevski, Gogol, Strindberg, and Cervantes, we have given him a place by grace next to Upton Sinclair.

Anton Drožina, a student of the University of Chicago.

KONFERENCA IN SHOD J. S. Z. dne 1. januarja v Bridgeportu, Ohio.

BRIDGEPORT, O. — Socialistični klubi in društva Izobraževalne akcije JSZ, v vzhodnem Ohiju in W. Virgiji bodo imela na Novega leta dan konferenco in shod v Bridgeportu (Boydsvillu), O. Konferenca se prične ob 10. dopoldne. Na dnevnem redu bodo zadeve, tikajoče se tukajšnjega delavstva, poročila zastopnikov, razprava o Izobraževalni akciji JSZ., o našem tisku itd. Ena najvažnejših točk bo razprava o situaciji v premogarski uniji, in o situaciji v premogovski industriji z ozirom na stavko, ki se obeta premogarjem prihodnjo pomlad.

Na konferenco imajo vstop vsi dobro stoječi člani soc. stranke in zastopniki društev Izobraževalne akcije.

Isti dan popoldne ob 2. bo shod, na katerem bo govoril urednik Proletarca s. Frank Zaitz. Vabimo delavstvo, da se tega shoda udeleži v čimvečjem številu in napolni dvorano do zadnjega kotička. Pričnimo Novo leto pravilno, in pričeli ga bomo, ako pokažemo od prvega do zadnjega dne v letu, vsako leto, da smo razredno zavedeni delavci, in da se ne strahimo pred nikomur pokazati svojega prepričanja.

Pripravljalni odbor.

TRINAJSTI LETNIK "AMER. DRUŽ. KOLEDARJA" IZŠEL.

ČEMU še ni "Ameriškega družinskega koledarja", vprašujejo čitatelji, dasi vedo da običajno izide šele v sredi decembra. To je ena razlika med tem in drugimi koledarji, in druga razlika je v vsebini, tehniki in pa v vrednosti.

Najbrž ni publikacije, ki bi jo slovenski čitatelji izven cerkvenih krogov težje pričakovali, kakor je Ameriški družinski koledar.

Letnik 1927 je prišel med vas povečan, in vsled tega vsebuje več gradiva kakor običajno.

Leposlovni del vključuje 16 raznih črtic, ki so, navedene po abecednem redu, sledeče: Jože Zavertnik: "Bombay"; Angelo Cerkevnik: "Domovina, spominjaj se vedno svojih herojev"; Henry Jaeger: "Delavec in konj"; Lincoln Phifer: "Debsova trilogija"; F. B. Norman: "Kako odpraviti bedo"; Ivan Molek: "Kruha"; Andrej Kobal: "Masa"; Ivan Vuk: "Mačica"; Frank Zaitz: "Moj učitelj"; Ivan Molek: "Na lahke obroke" (igra); Frank S. Tauchar: "Prostak"; Fred A. Vider: "Spoštujmo ljudi, ne surovine"; Kozma Teleban: "Urednik"; Anton Slabe: "V topilnici"; Joško Oven: "Zadnji dan" (drama); Tone Seliškar: "Žoga".

Samo ta del je vreden veliko več kot je cena Koledarju.

Pesmi je v tem letniku sedem.

Članki so sledeči: Louis Beniger: "Ameriški napredni literati in literatura"; "Dom J. S. Z. in Proletarca"; "Delavstvo in socializem"; "E. V. Debs"; "Naloge socializma"; "Socialna revolucija buržvazije".

Zanimiv je tudi informativni del, v katerem so med drugimi sledeči spisi:

Statistično poročilo o jugoslovanskih podpornih organizacijah v Ameriki; obširna statistika o vsem jugoslovanskem časopisju v Zedinjenih državah (slovenskem, hrvaškem in srbskem); seznam jugoslovanskih koledarjev; seznam slovenskih domov v Zed. državah; seznam slovenskih župnij v Zed. državah; nadalje spisi o merah v tej deželi, razprava o zgodovini Slovencev, članek o palačah v nekdanjem Petrogradu in tako dalje.

Koledarski podatki so obširnejši kot v kateremkoli drugem jugoslovanskem koledarju.

Nad 45 raznih slik krasi knjigo, ki si je ustvarila tekom trinajstih let tak sloves kakor noben drug ameriški slovenski koledar v Ameriki in noben v Sloveniji razun nekdanjega koledarja Mohorjeve družbe.

Že več let je "Ameriški družinski koledar" razprodan v dveh treh tednih po tem ko pride iz knjigovelnice, dogotovljen za razpošiljanje. Dosedanja naročila so nam porok, da bo letnik 1927 enako naglo razprodan.

Stane posamezen izvod \$1, za večja naročila znaten popust. Ako naročila še niste poslali, ne odlašajte.

V zalogi imamo tudi 30 iztisov koledarja l. 1926, katerega nam je vrnil tajnik nekega društva šele v drugi polovici tega leta. Na pisma januarja in pozneje ni odgovarjal. Medtem ko je on koledar po sklepu društvene seje naročil, je pošiljatev držal doma in molčal o nji vsled mrznje do pokreta, kateri je omogočil, da ta knjiga izhaja. Naročenih je bilo do konca januarja okrog tri stov izvodov več kot smo jih imeli in pošiljalcem vrnili vsote. Te vrstice naj služijo v obvestilo vsem, ki žele imeti v svoji zbirki tudi koledar letnik 1926. Stane 75c.

Napredna podporna društva za Izobraževalno akcijo J. S. Z.

"Izobraževalna akcija JSZ." je ustanova prosvetnega značaja, v katero lahko pripadajo ne samo klubi JSZ., ampak tudi napredna podporna društva, katera plačujejo v njen fond od enega dolarja mesečno in več. Večinoma plačujejo dolar na mesec. Upravičena so do brezplačne literature, katere — jim je bilo v tem mesecu poslano v vrednosti okrog tisoč dolarjev; nadalje smejo zahtevati pomoč prosvetnega odseka JSZ. kadar prejšajo slavnosti prosvetnega značaja, dramske predstave in podobno. Upravičena so do zapisnikov naših zborov in njihovo članstvo ima vstop na predavanja ki jih prirejamo. Ob enem ta društva pomagajo JSZ. na polju borbe za interese delavskega ljudstva.

Dosedaj smo dobili sporočila, da so se pridružila na novo sledeča društva Izobraževalni akciji, in to brez da bi dobila v ta namen kakšen uraden apel iz urada JSZ.: št. 101, SNPJ., Greensboro, Pa.; št. 8, SNPJ., So. Chicago, Ill.; št. 1, Jugoslovanske podporne zveze Slo-ga, Milwaukee, Wis.; št. 4, prej imenovane JPZ. Sloga, Sheboygan, Wis.; klub št. 17, Grays Landing, Pa.

Prvo angleško poslujoče podporno društvo, ki se je pridružilo Izobraževalni akciji JSZ., je društvo Pioneer, št. 559 SNPJ. v Chicagu, ki ima že precej nad sto članov in članic ki je za kratko dobo svojega

obstanka gospodarsko eno izmed najjačjih društev SNPJ. v Chicagu.

V So. Chicagu nismo imeli dosedaj nobenega društva, ki bi bilo včlanjeno v Izobraževalni akciji. Društvo "Delavec" št. 8 SNPJ. je prvo, ki je sklenilo pristopiti in pristopilo.

Polagoma se atmosfera v javnem življenju našega delavskega ljudstva razčiščuje, reakcija, ki se na vse pretege bori da omalovaži naš pokret, izgublja na moči in vplivu, in misel zavednega delavstva se dviga.

PRIREDBA KLUBA ŠT. 27 IN "ZARJE" DOBRO IZPADLA.

CLEVELAND, O. — Veselica, ki jo je dne 12. dec. priredil klub št. 27 JSZ. s sodelovanjem svojega pevskega zbora "Zarja", je povoljno izpadla. Za ta dan smo imeli prvotno v mislih vprizoritev drame "Tkalc", a so bile vloge prepozno spisane in tako smo stvar do druge jeseni opustili.

Udeležbo na veselici smo imeli precej dobro in med prisotnimi je vladalo veselo razpoloženje. Do-hodki priredbe so pokrili izdatke in ob enem je osta-lo za klub \$32.81 čistega prebitka.

Klub št. 27 izreka zahvalo vsem, ki so mu izkazali prijateljsko naklonjenost in vsem, ki so na kakršenkoli način sodelovali, in ob enem želi, da mu prijateljstvo ohranijo.

Delo socialističnih organizacij v Clevelandu nima svoje poti posute z rožicami, a gre se po nji, če treba tudi po trnju, ako je med članstvom dovolj energič-ne volje za sodelovanje. — John Kriebel, tajnik.

RAZLOGI

ZAKAJ BI MORALI POSLOVATI Z NAMI!

Kapital \$1,600,000.00, rezerva \$400,000.00

Imovina \$19,000,000.00

Smo član Federalne Rezerve Banke katere aktiva znaša
\$717,423,000.00

Smo pod nadzorstvom državnih organov

Smo pod nadzorstvom Chicago Clearing House

Poštni hranilni oddelek vlaga denar pri nas

Okraj Cook ima vložen denar pri nas

Naša Banka je poznana tukaj in onkraj morja

Radi teh razlogov zasluži naša banka vašo naklonjenost, brez razlike kje stanujete. V vaš prid je, da pričnete pri nas s hranilnim ali čekovnim vlaganjem; da kupite hipoteke (mortgage) ali bonde; da pošiljate denar v stari kraj; da kupite parobrodne listke, ali se poslužite tega zavoda v kateremkoli drugem bančnem poslu.

Drago nam bo, ako stopite z nami v trgovske zveze.

Največja slovanska banka, zgrajena na principu opreznega in iskušenega bankirstva.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Največja
slovanska banka
v Ameriki.

Kupujte pri nas hipotekne bonde, kateri vam bodo prinašali visoke obresti

NAŠI ODRI.

Lep program slavnosti soc. pevskega zbora "Naprej".

Ne bilo bi umestno ponavljati, da je bila slavnost petnajstletnice soc. pevskega zbora "Naprej" v Milwaukeeju prvovrsten uspeh s stališča prirediteljev. Napolniti dvorano dvakrat v enem dnevu kakor jo je napolnil "Naprej", ni malenkost. Petnajstletnice slovenskih pevskih zborov v Ameriki so zelo redka stvar. "Naprej" je v milwaški naselbini samo eden in je edini, ki je praznoval petnajstletnico. Dne 12. decembra, na dan njegove slavnosti je bila S. S. Turn Hall, katero lastuje rojak Zajec, napolnjena kakor malokrat. "Naprej" je dobil zadoščenje za svoje petnajstletno delo. S svojim sodelovanjem na pikniku to leto v Sheboyganu je pokazal, da je še vedno stari, ZA DELO sposoben zbor, in s koncertom dne 12. decembra je nas prepričal, da to ostane.

Ob pol treh se je pričel program, morda celo nekaj minut pozneje. Naznanjeno je bilo, da se prične ob 2. "Marseljeza", ki jo je igral Heimov orkester, je bila prva koncertna točka. Občinstvo jo je poslušalo stoje. Frank Ermenc, predsednik "Napreja", je imel uvodni govor in potem skrbel za dobro razpoloženje med programom. Nelahko nalogo je fino izvršil.

Čemu? Zato, ker je imel "Naprej" program, ki bi zadoščoval za dve enaki prireditvi, in še bi ga lahko nekaj ostalo.

Popoldanski program je obsegal nad dvajset točk, v čemur je bilo slabo edino to, da so vzele preveč časa. Vsake stvari se človek naveliča tudi lepega petja in godbe, če traja predolgo naenkrat.

Moški in mešan zbor "Napreja" sta nastopila v petih točkah. Prvenstvo je dosegel v pesmi "Nazaj v planinski raj", ki je bila prvovrstno izvajana. Spremljeval ga je Heimov orkester. To je bila najboljša točka vsega glashenega programa. "Naprej" po številu pevcev ni velik zbor, ima pa večinoma člane, ki so v njemu deset let in več.

Nastopi drugih zborov, ki so sodelovali, so bili dobri, in vsi so se potrudili, da obogate ta koncert (sodelovali so, "Danica", "Budućnost", "Damenchor Freiheit", pevski odsek društva "Napredne Slovenke" in pevski zbor "Sava" iz Chicaga).

"Marseljeza" je bila izvajana dvakrat, in "Internacionala" enkrat. Nekateri so mislili, da je treba vstati vselej kadar se jih poje, kar ni na mestu. Dovolj je, da smo vstali ko je godba otvorila program z Marseljezo.

Orkester je bil dober, in njegov venček slovenskih narodnih pesmi je bil nekaj izrednega. Deklamacije so bile tudi na mestu, a popoldanski program je bil precej predolg.

Večerni je bil krajši. Igra "Grobovi bodo izpregovorili", kiso jo vprizorili igralci dramskega odseka kluba št. 1, je občinstvu zelo ugajala, a bila je tudi dobro igrana.

Razveseljivo dejstvo je, da je vladal na priredbi vzlic veliki gnječji vzoren red.

"Naprejeva" petnajstletnica je bila vredna truda, ki ga je vložila naselbina v to priredbo — eno najlepših v svoji zgodovini. — X.

KLUB ŠT. 118, J. S. Z. CANONSBURG, PA.

priredi na

Novega leta večer

veliko

PLESNO VESELICO

v dvorani dr. št. 138,
S. N. P. J.

Pričetek ob 7. zvečer.

Igrala bo izvrstna godba.

Klub vljudno vabi vse tukajšnje in okoliško občinstvo, da se te prireditve ki bo v vseh ozirih izvrstna, udeleži. Zabave bo za vse v izobilju, in postrežba bo prvovrstna.

MAX SLANOVEC

krojač in trgovina moške oprave.

Se priporočam rojakom

528 E. 152nd St., Collinwood, O.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

Pristopajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNJ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

"Priče evolucije" in naše prosvetno delo.

"Izobraževalna akcija JSZ." je nedavno izdala knjigo "Priče evolucije", ki je bogato ilustrirana. Kaj je njena vsebina, pove naslov. Poleg te je izdala Izobraževalna akcija brošuro "Proletarska etika in morala." Obe je priredil Ivan Molek in s tem zelo ustregel našemu čitajočemu občinstvu, kateremu primanjkuje najbolj te vrste knjig.

Prve je bilo poslano društvam Izobraževalne akcije 1,500 izvodov in druge nad 2,000 izvodov. Dohodki te ustanove ne dopuščajo, da bi jih mogli poslati več, zato bo stvari zelo pomagano, ako poslane knjige cirkulirajo od čitatelja do čitatelja v krogu društva, kateremu so bile poslane.

MAŠKARADA "SLOVENIJE".

CHICAGO, ILL. — Ker društvo "Slovenija" št. 44 C. S. B. P. J. pripada k Zvezi slovenskih organizacij v Chicagu in ker je bilo skozi vse leto oglašano v listih, da priredi svojo maskaradno veselico dne 8. januarja v Narodni dvorani na Racine ave. in 18. ulici, naznanjamo, da se veselica ne bo vršila v prej omenjeni dvorani, pač pa v dvorani S.N.P.J. na Lawndale ave. in 27. cesti, na ravno isti dan. — Odbor.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zaštev, bodisi slovenskih, hrvatskih ali amerikalanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se topla priporočam.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

Čikaška kino-gledališča in prazniki.

Velika kino gledališča urejujejo svoje programe "sezonsko". Mnogokrat jim je film postranska stvar, četudi so klasicirana med kino-teatre.

Vzlic božičnim praznikom in adventnem času je v Oricental teatru v Chicagu jazz najpopularnejša godba. Vodi jo Paul Ash, ki je vreden za večer po par tisoč dolarjev. Na novoletni večer bo igral s svojo godbo v hotelu Sherman štiri ure za pet tisoč dolarjev. Njegov orkester šteje okrog 20 godcev. Pet tisoč za štiri ure je velika plača celo za — jazz orkester. Glavni del dobi Paul Ash, ki napolnjuje Orientalski teater od tedna do tedna.

V McVickers, kjer je bila več tednov na programu nova metoda proizvajanja filmskih predstav, znana pod imenom vitaphone, bodo zopet na sporedu programi pod direktno režijo firme Balaban & Katz.

V Roosevelt Theatre bodo programi menjani dvakrat tedensko. Oba sta odprta ob 9. zjutraj do polnoči, in ta aranžma ostane v veljavi do 1. januarja.

Posebno veličasten božični program ima na sporedu gledališče Chicago. Odrski prizori, scenerija, petje in godba, prekaša marsikajeno prejšnjo v tem gledališču, ki je eno največjih in najbolj znanih v Chicagu.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za na imenitnem prostoru ležečo lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe, največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

NAJBOLJŠE BOŽIČNO DARILO.

TRINER'S BITTER WINE

Ako hočete dati prijateljem nekaj kar ima vrednost, spomnite se na velikega danskega učenjaka Erasmusa, posebej tip nad vse razsodnega človeka (rojen v Rotterdamu l. 1467), ki je dejal: "Nobeno darilo ne more biti bolj dragoceno kot dober nasvet". Povejte jim, da je Trinerjevo zdravilno grenko vino najboljša želodčna tonika, neprekosljivo v slučajih boja proti neprebavi, slabemu teku, zaprtju in podobnih želodčnih neredov, in hvaležni vam bodo. "Manistee, Mich., 18. nov. Priporočil sem Trinerjevo grenko vino vsem svojim prijateljem, in vsem se dopade. Joseph Stepan." 1 steklenica \$1.25; vzročne steklenice pošljemo proti prejemu 15c; pišite na

Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Trinerjev stenski koledar 1927 s sliko slovitga gejerja "Old Faithful" je lep okrasek za dom. Vprašajte vašega lekarnarja, da vam da iztis tega koledarja, ali pa pošljite 10c za pošiljalne stroške na prej imenovani naslov.

IGRALCEM, KI NASTOPIJO V DRAMI "TKALCI".

CHICAGO, ILL. — Režiser sporoča igralcem, ki nastopijo v drami "Tkalci", katero vprizorimo v nedeljo 30. januarja, da se vrše vaje na sledeče dneve:

V četrtek 23. dec. 1. in 5. dejanje.

V ponedeljek 27. dec. 2., 3. in 4. dejanje.

V četrtek 30. dec. 1., 4. in 5. dejanje.

Prosimo vse ki nastopijo v tej igri, da si zapomnijo tu označene datume in prihajajo redno na vaje. Prično se ob 8. zvečer. — Dramski odbor.

"Ameriški Družinski Koledar" letnik 1927 je prekosil po vsebini in ilustracijah vse dosedanje letnike. Ako naročila še niste poslali, ne odlašajte.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

STAROINDIJSKE PRIPOVESTI , s slikami, (Jos. Suchy), broširana 35	ZELENI KADER , (I. Zorec), povest, broš. 45	STRUP IZ JUDEJE , (J. S. Ma-char), vezana 1.10
STEPNI KRALJ LEAR IN HISA OB VOLGI (I. S. Turge-njev in S. Stepajak), povesti, broširana 60	ŽENSKA PISMA , (M. Prevost), broš. 60	SLOVENSKA NARODNA LIRIKA , poezije, broširana 65
SVETNIK , (A. Fogazzaro) roman, broširana \$1.15, vezana 1.50	ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE , (Ivan Cankar), vezana 1.50	SOLNCE IN SENCE , (Ante Debeljak), broširana 50
SVETOBOR , povest, broširana 65	ZLATARJEVO ZLATO , (A. Senoa), vez. 1.20	SVOJEMU NARODU , Valentin Vodnik, broširana 25
TARAS BULJBA , (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani 75	LENINI NASE KOPRNELE , (Rado Murnik), broširana .. 30	SLEZKE PESMI , (Peter Bezruč), trda vezba 50
TARZAN SIN OPICE , (E. R. Burroughs), vezana 1.10	SLOVENSKI PISATELJI:	TRBOVLJE , (Toma Seliskar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana 75
TIK ZA FRONTO , (D. Feigel) broširana 65	FRAN LEVSTIK , zbrani spisi, vezana 1.25	TRISTIA EX SIBERIA , (Voje-slav Mole), vezana 1.25
TRI POVESTI , (L. Tolstoj) broširana 40	FRAN ERJAVEC , zbrani spisi, vezana 2.00	V ZARJE VIDOVE , (Oton Zupančič), pesnitve, broširana 40
UDOVICA , (I. E. Tomie), povest 330 strani, brošir ja 75c, vezana v platno 1.04	JOS. JURČIČ , zbrani spisi, II. zv. vezan 1.50	IGRE
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš. 30	III. zv. vezan 1.50	ANFISA , (Leonid Andrejev), broširana 50
VIANJEVA REPATICA , (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno 1.50	IV. zv. vezan 1.25	BENEŠKI TRGOVEC , (Wm. Shakespeare), vezana 75
VITEZ IZ RDEČE HISE , (Aleksander Dumas star.), roman in časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno 1.25	V. zv. vezan 1.00	CARLJEVA ZENTEV-TRIJE
V ROBSTVU , roman tuge in boli, Ivan Matičič, vez. 255 strani. 1.50	VI. zv. vezan 1.00	ZENINI , (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana 25
ZABAVNA KNJENICA , zbirka povesti in šrtic, broširana 65	FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez. 1.50	GOSPA Z MORJA , (Henrik Ib-sen), igra v petih dejanjih, broširana 60
ZADNJA PRAVDA , (J. S. Baar) roman, broširana 75	PESMI IN POEZIJE.	KASJA , drama v 3 dajanjih 75
ZADNJI VAL , (Ivo Šorli), roman, vez. 1.00	BASNI , (Jean de la Fontaine, iz francošine prev. L. Hribar) vezana 1.00	JULIJ CEZAR , (Wm. Shakes-peare), vezana 75
ZAJEDALCI , (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno 1.75	MLADA POTA , (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba 75	MACBETH , (Wm. Shakespeare), vezana 75
ZAPISKI IZ MRTVEGA DOMA , (A. M. Dostojevski), dva zv., vez. v platno 2.25	MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA , (Prev. Ant. Debeljak), vezana 90	NAVAĐEN CLOVEK , (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana 35
ZA SREČO , povest, broširana 45	PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba 50	NOČ NA HMELJNIKU , (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana 35
	POEZIJE , (Fran Levstik), vezana 90	OTHELLO , (Wm. Shakespeare), vezana 75
	POHORSKE POTI , (Janko Glas-er), broširana 35	ROMANTICNE DUSE , (Ivan Cankar), drama v treh de- janjih, vezana 85
	PRESERNOVE POEZIJE , vez. 75	
	SLUTNJE , (Ivan Albrecht), broširana 45	
	STO LET SLOVENSKE LIRI-KE , od Vodnika do moderne, (C. Golar), broš. 90c, vez. 1.25	